

Foto: Mikkel Østergaard

AMIRS VEJ SOM **FRIVILLIG**

En undersøgelse af frivillighed som vej til social inklusion
for unge asylansøgere og flygtninge

Muligheder og barrierer i europæisk kontekst

Foto: Peter Sørensen

RØDE KORS principperne

Røde Kors arbejder efter syv grundlæggende principper, der er fælles for Røde Kors/Røde Halvmåne bevægelsen i hele verden

Medmenneskelighed

Upartiskhed

Neutralitet

Uafhængighed

Frivillighed

Enhed

Almengyldighed

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion: social inklusion gennem frivilligt arbejde	5
1.1. Projektets baggrund og formål	6
1.2. Projektets metode og deltagere	8
1.3. Rapportens opbygning	13
2. Det danske og skotske modtagersamfund – ligheder og forskelle for unge asylansøgere og flygtninge	17
3. Frivilligt arbejde blandt unge asylansøgere og flygtninge	21
3.1. Motivationer for frivillighed	24
3.2. Barrierer for frivillighed	37
4. Social inklusion og 'empowerment'	44
5. Konkluderende anbefalinger – adgang og deltagelse	49
6. Anbefalinger til øvrig litteratur	52
7. Efterord ved ekstern evaluatør Human House	54

1. INTRODUKTION: **social inklusion gennem frivilligt arbejde**

“I am interested in volunteering because I want to learn about the culture of this country and this city: how people are, what they do, how they act – to find out what people are really like and get to know them”

– ung mandlig asylansøger, Skotland –

Kan mere gøres for at styrke unge asylansøgere og flygtnings sociale inklusion i de europæiske samfund? Kan deltagelse i frivilligt arbejde udgøre et redskab i den forbindelse, og – såfremt ja – hvad skal der til for at bane vej for dette, såvel praktisk som mere strukturelt?

Disse spørgsmål har dannet rammen for projektet *Volunteering for Social Inclusion (VSI)* – en social-eksperimenterende, komparativ undersøgelse af frivillighed som mulig vej til unge asylansøgere og flygtnings sociale inklusion, finansieret af EU og udført i et bilateralt samarbejde mellem Røde Kors i Danmark og British Red Cross i perioden september 2011 - september 2013.

Denne rapport præsenterer VSI-undersøgelsens erfaringer og resultater vedrørende unge asylansøgere og flygtninge som frivillige i en henholdsvis dansk og skotsk sammenhæng. I rapporten belyses denne tematik i vid udstrækning med udgangspunkt i de unges eget perspektiv, idet undersøgelsen har taget afsæt i de unge asylansøgere og flygtnings egne overvejelser, oplevelser og erfaringer på området.

De overordnede muligheder og barrierer, som i rapporten identificeres i forhold til unge asylansøgere og flygtnings sociale inklusion gennem frivilligt arbejde, vil være relateret til en bredere europæisk kontekst, ligesom rapporten mod slut vil munde ud i en række anbefalinger til såvel EU-institutioner og de enkelte EU-medlemslande.

1.1. Projektets baggrund og formål

Projektets målgruppe er unge asylansøgere mellem 17 og 25 år i Danmark og Skotland, samt unge flygtninge i samme aldersgruppe, som nyligt har fået opholdstilladelse.

Da Røde Kors i Danmark tilbage i 2010 tog initiativ til at udvikle og søge støtte til VSI-projektet, skete dette ikke mindst på foranledning af det forhold, at der igennem de senere år generelt i Europa var sket en stigning i antallet af unge, enlige asylansøgere under 25 år – herunder især i antallet af 'uledsagede mindreårige'; dvs. asylansøgere under 18 år, som ankommer alene til det nye land uden forældre, eller anden værge i form af f.eks. et andet myndigt familiemedlem, og som derfor kan siges at befinde sig i en særligt sårbar situation.

For det tilfælde at disse unge asylansøgere opnår opholdstilladelse som flygtninge, gælder det for begge grupper (hvad enten uledsagede mindreårige eller unge, enlige over 18 år), at de nu står over for på egen hånd at skulle finde fodfæste i et for dem nyt og ukendt samfund – uden familie, og muligvis også uden længere i samme grad at være omgærdet af de mulige institutionelle rammer (som f.eks. asylcentre), som det pågældende land eventuelt måtte have stillet til rådighed under selve asylfasen. Uden socialt netværk bliver de unge dog ofte ved deres overgang til flygtningestatus nødsaget til blot fortsat at trække på diverse institutionelle systemer og tilbud, som måtte eksistere. Centralt for de unges opbygning af en ny tilværelse i det nye land er imidlertid ikke mindst social inklusion i deres konkrete omgivelser og lokalsamfund – og denne form for inklusion er institutionelle systemer mindre tilbøjelige til at kunne tilbyde, sammenlignet med f.eks. mere civilsamfundsmæssige aktiviteter og netværk lokalt, dvs. der hvor den unges nye hverdag i praksis skal finde sted og tage form.

Fra bred europæisk sammenhæng ved vi, at deltagelse i frivilligt arbejde kan udgøre en særdeles givende ramme i forhold til at danne sociale relationer og skabe netværk lokalt. I de europæiske lande spiller frivillighed en rolle på så forskellige områder som uddannelse, kulturliv, idræt, socialt omsorgsarbejde, humanitært arbejde, m.v.

Særskilt i forhold til asylansøgere peger en stor komparativ europæisk rapport desuden på, at frivilligt arbejde også for denne gruppe ofte vil kunne kaste adskillige klare fordele og gevinster af sig, når det angår deres overordnede 'empowerment' og sociale inklusion i relation til det omgivende samfund.¹ Men hvor mange europæiske unge er engagerede i frivilligt arbejde, kommer de fleste asylansøgere imidlertid fra lande, hvor denne form for civilsamfundsmæssig deltagelse ikke er udbredt, og der eksisterer således ofte et manglende kendskab med hensyn til denne mulighed i det nye land.

Tilsvarende eksisterer der ofte i selve det omgivende samfund et manglende kendskab til asylansøgere og flygtninges potentielle ressourcer, herunder altså blandt andet også deres mulige ressourcer i forhold til at tage del i frivilligt arbejde – dvs. modsat alene at indtage en rolle som modtagere af andres frivillige ydelser (som i form af f.eks. frivillig juridisk bistand, lektiehjælp, el. lign.).

¹ *Empowering Asylum Seekers to Integrate* [EASI], Development Partnership (2007): Asylum Seekers and Volunteering in Europe: transnational report based on experiences in Hungary, France and England.

Med udgangspunkt i ovenstående – dels et fokus på unge asylansøgere og flygtninge som rummende en række ressourcer (versus alene en sårbarhed), og dels et fokus på bevægelsen fra 'passiv modtager' af frivillighed til 'aktiv udøver' – har VSI-projektets overordnede formål været at undersøge, hvorvidt deltagelse i frivilligt arbejde kan udgøre et frugtbart redskab i europæisk sammenhæng til styrket civilsamfundsmæssig inklusion for unge asylansøgere og flygtninge.

I den sammenhæng har VSI-projektet ikke mindst haft særlig tanke på selve de unges overgang fra asylansøgerstatus til flygtningestatus. Dette skal forstås sådan, at et centralt spørgsmål har været, hvorvidt medvirken i frivilligt arbejde kan være med til at skabe en givtig balance imellem den nyligt anerkendte flygtnings henholdsvis institutionelle og mere civilsamfundsmæssige sociale tilknytning.

I diskussionen og analysen af denne tematik opererer rapporten på to parallelle niveauer:

- På *individplanet* kaster rapporten lys over unge asylansøgere og flygtnings ressourcer og motivationer i relation til frivillighed, ligesom de forskellige former for individuelle barrierer, som de unge ligeledes oplever og giver udtryk for, også berøres – f.eks. i form af sprogbarrierer, eller manglende selvværd, generthed og usikkerhed i forhold til omgivelserne.
- På *det bredere samfundsplan* stiller rapporten på samme tid skarpt på de mere strukturelle muligheder og barrierer, som i europæisk sammenhæng eksisterer med hensyn til unge asylansøgere og flygtnings aktive part i frivilligt arbejde. Identificeringen af disse overordnede strukturelle muligheder og barrierer munder mod slut ud i en række konkrete anbefalinger til EU-institutioner og til de enkelte EU-lande.

Foto: Mikkel Østergaard

Beroende på begge parter længerevarende erfaring i at arbejde med unge asylansøgere og med frivillige, har VSI-projektet valgt et bilateralt samarbejde mellem Røde Kors i Danmark (DRC) og Britisk Røde Kors (BRC). Hvor Røde Kors i Danmark igennem 29 år har beskæftiget sig med dette område i relation til asylansøgere på asylcentre, har Britisk Røde Kors derimod opbygget deres tiårige ekspertise på området i en mere ikke-institutionaliseret sammenhæng. I europæisk sammenhæng har vi således fundet en sammenstilling af disse forskellige ekspertisegrundlag interessant og givende, når det handler om at undersøge VSI-projektets overordnede problematik: *unge asylansøgere og flygtninges muligheder og barrierer for social inklusion gennem frivilligt arbejde.*

1.2. Projektets metode og deltagere

Sideløbende i Danmark og Skotland har det toårige VSI-projekt været inddelt i tre overordnede faser, samt en indledende fase:

1. En indledende fase med fokus på research af eksisterende viden på området (undersøgelser og rapporter), samt interview med frivilligforeninger og med unge asylansøgere og flygtninge om kendskab og barrierer for deltagelse i frivilligt arbejde.

Den indledende research dannede baggrund for udvikling af de videre projektaktiviteter og indgår således også som en del af denne endelige evaluering af projektets erfaringer.
2. Udvikling og afvikling af interaktive workshops for unge asylansøgere og flygtninge med henblik på at belyse mulighederne ved frivilligt arbejde.
3. Samarbejde med lokale foreninger/institutioner i forhold til monitorering af workshopdeltageres konkrete deltagelse i frivillige aktiviteter – efterfulgt af evaluering i form af bl.a. udførelse af kvalitative interview med de deltagende unge.
4. Analyse af de indsamlede data og erfaringer, i tæt dialog med centrale, eksterne aktører i både Danmark og Skotland med særlig viden og erfaring inden for unge asylansøgere/flygtninge og/eller frivilligt arbejde. Herudover har en internt foretaget spørgeskemaundersøgelse om erfaringer med unge asylansøgere og flygtninge som frivillige været udsendt og besvaret af i alt 125 frivillige foreninger og organisationer i hhv. Skotland og Danmark. Resultaterne af undersøgelsen har ligeledes bidraget til den endelige analyse og udfærdigelsen af anbefalinger på området.

Metodisk har projektet dermed været baseret på en bestemt socioeducativ tilgang, udviklet af Røde Kors i Danmark over de seneste år, baseret på organisationens mangeårige arbejde med psykoeducation. Når det omhandler asylansøgere og flygtnings sociale inklusion og 'empowerment', anskuer den socioeducative tilgang erhvervelsen af ny viden og nye erfaringer som hængende tæt sammen med konkret handling. I VSI-projektets tilfælde betyder dette, at for at der hos den enkelte unge asylansøger eller flygtning kan udvikles en bevidsthed omkring de forskellige måder, hvorpå han eller hun kan være socialt inkluderet i det omgivende samfund, må denne bevidsthed hele tiden udvikles i tæt kombination til praksis, og omvendt. Det vil sige: når det vedrører social inklusion og 'empowerment', leder inddragelse i praksis til ny viden og refleksion – og dette voksende videns- og refleksionsgrundlag baner da igen vej for yderligere handling, og så fremdeles.

I VSI-projektet er ovenstående socioeducative tilgang ikke mindst kommet til udtryk i kraft af de introducerende workshops omhandlende social inklusion og frivilligt arbejde, som undervejs er blevet gennemført sammen med de unge asylansøgere og flygtninge i både Skotland og Danmark. Projektet har i høj grad haft inddraget de unge selv som medkreatører af disse workshops, idet de bl.a. har taget indholdsmæssigt udgangspunkt i de unges refleksioner over egne – og hinandens – ressourcer, samt i deres umiddelbare overvejelser i forhold til social inklusion bredt forstået og herunder frivillighed i særdeleshed.

I forhold til de workshopdeltagere, som efterfølgende kom til at medvirke i en aktivitet som frivillige, har den socioeducative tilgang netop udmøntet sig ved denne kobling i praksis mellem viden, refleksion og handling. Og sidst men ikke mindst har tilgangen spillet en rolle i kraft af den fælles evaluering, som sammen med den enkelte unge er blevet udført efterfølgende deres aktiviteter som frivillige. Denne evaluering har for nogles vedkommende endvidere fundet sted gennem dyberegående kvalitative interviewsamtaler, under hvilke den enkelte deltager i vid udstrækning havde mulighed for selv at vægtlægge de sider af oplevelsen som frivillig, som set fra den unges eget perspektiv erfarede relevant og meningsfuldt at tale uddybende om (ikke alene i relation til frivillighed isoleret set, men også hvad angår social inklusion mere overordnet).

De unge deltagere

I Skotland har i alt 57 unge deltaget i VSI-projektets workshops, heraf 29 asylansøgere og 28 flygtninge – fordelt over 10 workshops afholdt i perioden fra april 2012 til april 2013. Deltagerne på hver af disse workshops har udgjort en blanding af henholdsvis asylansøgere og flygtninge.

I Danmark har i alt 78 unge deltaget i projektets workshops, heraf 38 asylansøgere og 40 flygtninge – fordelt over 5 workshops afholdt i perioden fra april 2012 til maj 2013. Deltagerne har på disse workshops været opdelt imellem henholdsvis asylansøgere og flygtninge.

I de to lande har det totale antal deltagere i workshops således udgjort 135 unge asylansøgere/flygtninge. Heriblandt har de største grupperinger, hvad angår national baggrund, i det danske tilfælde udgjort Afghanistan og Iran, og i det skotske tilfælde ligeledes Iran og Afghanistan, foruden en række afrikanske lande (primært i form af tidligere britiske kolonier).

Foto: Mikkel Østergaard

Af de tilsammen 135 deltagere i både Skotland og Danmark viste 84 efterfølgende deres workshop interesse for at prøve kræfter med frivilligt arbejde: i Skotland 36 (ud af i alt 57 deltagere), og i Danmark 48 (ud af i alt 84 deltagere).

Hvad den skotske del angår, ledte dette til, at 36 workshopdeltagere (ud af i alt 36 interesserede) blev inddraget i korterevarende frivilligaktiviteter af én dags varighed. I disse frivilligaktiviteter deltog de unge i grupper. Af disse 36 deltagere gav 31 efterfølgende udtryk for et ønske om at komme til at tage del i yderligere frivilligaktiviteter, strækkende sig over længere tid. Dette blev de gennem VSI-projektet i Skotland ydet personlig support i forhold til, og dette resulterede i, at 5 (ud af 31 interesserede) kom til at indgå i et sådant videre, længerevarende frivilligforløb.

For så vidt angår den danske del, kom 18 workshopdeltagere (ud af i alt 48 interesserede) til at indgå i en frivillig aktivitet, nogle i grupper og andre individuelt – i begge tilfælde supporteret af VSI-projektets medarbejdere. Aktiviteterne strakte sig både over enkelte dage og længere tid.

De konkrete frivilligaktiviteter, som de unge asylansøgere og flygtninge i de to lande har haft deltaget i, udgør samlet følgende:

- Trænerassistenter i sportsforeninger
- Madlavning og salg af mad/drikkevarer ved musikfestivals
- Besøgsvener på plejehjem for ældre
- Restaurationsarbejde på frivilligdreven cafe
- Praktiske hjælpere ved julefest i gymnastikforening
- Deltagelse i syning af tøj til børn i fattige familier i Grønland
- Gartnararbejde
- Kagesalg
- Arbejde i genbrugsbutik

Af de tilsammen 54 deltagere, som i de to lande i praksis har haft prøvet kræfter med frivilligt arbejde gennem VSI-projektet (hvad enten på introducerende plan eller over længere tid), er der i alt blevet gennemført kvalitative evalueringssamtaler med 21 unge efterfølgende deres medvirken i frivillige aktiviteter: 12 i Skotland og 9 i Danmark (mens der i Danmark endvidere er blevet interviewet 2 personer, hvis længerevarende erfaringer fra frivilligt arbejde ikke har relation til VSI-projektet). Således er der i VSI-projektet i alt udført dybdegående kvalitative evalueringssamtaler med 23 unge asylansøgere og flygtninge i de to lande. For en samlet oversigt over de interviewede, se nedenstående skema.

	Opholdsland	Alder	Alder v. ankomst	Køn	National baggrund	Immigrationsstatus v. interview	Social status	Social status v. ankomst
1.	SCO	20 år	18 år	M	Elfenbenskysten	Asylansøger	Familie	Familie
2.	SCO	22 år	22 år	M	Syrien	Asylansøger	Enlig	Enlig
3.	SCO	20 år	19 år	M	Haiti	Flygtning	Enlig	Enlig
4.	SCO	16 år	14 år	M	Afghanistan	Flygtning	Uledsaget	Uledsaget
5.	SCO	18 år	16 år	M	Sudan	Asylansøger	Enlig	Uledsaget
6.	SCO	24 år	23 år	M	Guinea Bissau	Asylansøger	Enlig	Enlig
7.	SCO	24 år	24 år	M	Iran	Flygtning	Enlig	Enlig
8.	SCO	20 år	18 år	M	Elfenbenskysten	Asylansøger	Familie	Familie
9.	SCO	23 år	21 år	M	Iran	Flygtning	Enlig	Enlig
10.	SCO	24 år	24 år	M	Iran	Asylansøger	Enlig	Enlig
11.	SCO	19 år	17 år	F	Somalia	Flygtning	Enlig	Uledsaget
12.	SCO	25 år	24 år	F	Eritrea	Flygtning	Enlig	Enlig
13.	DK	27 år	26 år	M	Iran	Asylansøger	Enlig	Enlig
14.	DK	24 år	23 år	M	Iran	Asylansøger	Enlig	Enlig
15.	DK	19 år	17 år	M	Serbien	Flygtning	Familie	Familie
16.	DK	18 år	16 år	M	Afghanistan	Flygtning	Familie	Familie
17.	DK	19 år	16 år	M	Afghanistan	Flygtning	Enlig	Uledsaget
18.	DK	19 år	17 år	M	Afghanistan	Asylansøger	Familie	Familie
19.	DK	18 år	16 år	M	Afghanistan	Asylansøger	Familie	Familie
20.	DK	22 år	21 år	M	Afghanistan	Asylansøger	Enlig	Enlig
21.	DK	20 år	19 år	M	Afghanistan	Asylansøger	Enlig	Enlig
22.	DK (ikke VSI)	17 år	15 år	M	Afghanistan	Flygtning	Uledsaget	Uledsaget
23.	DK (ikke VSI)	37 år	35 år	M	Guinea	Asylansøger	Enlig	Enlig

Som beskrevet har projektets målgruppe været unge asylansøgere og flygtninge mellem 17 og 25 år – i kraft af enten uledsagede mindreårige, eller unge enlige over 18 år. På VSI-projektets workshops, hvor der sommetider har deltaget op til 25 unge, har det imidlertid ikke altid været muligt på forhånd at kontrollere for disse afgrænsede deltagerkriterier. Det betyder, at der i både projektets workshops og efterfølgende frivilligforløb ligeledes har medvirket unge asylansøgere og flygtninge, som på forskellig vis faldt uden for projektets fastsatte målgruppe – enten i kraft af deres alder (samlet set har workshopdeltagernes alder ligget mellem 16 og 29 år), eller i kraft af hverken at være uledsagede eller enlige, men opholdende sig i landet sammen med deres nærmeste familie (dvs. en eller begge forældre, samt eventuelt søskende).

Med hensyn til sidstnævnte kategori af workshopdeltagere (unge over/under 18 år med familie) blev der undervejs i begge lande – i sammenligning til målgruppen – i nogle tilfælde observeret nogle kontraster, hvad angik motivation, muligheder og barrierer for frivillighed. Som det ligeledes fremgår af oversigtsskemaet, blev der derfor i både Skotland og Danmark følgende truffet beslutning om tillige at lade en række projektdeltagere fra gruppen af unge med familie indgå i den endelige sammensætning af interviewpersoner. Inddragelsen af denne gruppe har i projektet udgjort et givtigt perspektiv på selve de uledsagede og enlige unge, idet deres respektive livsomstændigheder og hverdagssituationer har kunnet ses i lyset af hinandens.

Som det endvidere fremgår af oversigtsskemaet, har vi i Danmark desuden valgt at interviewe to VSI-deltagere, som med deres henholdsvis 16 og 27 år aldersmæssigt akkurat falder uden for målgruppen. Ligeledes har vi valgt i den endelige interviewsammensætning at lade to personer medvirke (hvoraf den ene aldersmæssigt falder uden for målgruppen), som begge har længerevarende erfaring med frivilligt arbejde i deres nye land, om end deres aktiviteter som frivillige har fundet sted uafhængigt af selve VSI-projektet.

Slutteligt bør det selvfølgelig understreges, at de diskussioner og fund, som rapporten frembringer i relation til muligheder og barrierer for frivillighed blandt unge asylansøgere og flygtninge, ikke alene bygger på de udvalgte interviewpersoners erfaringer isoleret set, men derimod på VSI-projektets samlede erfaringsgrundlag ud fra det totale antal unge, som har haft medvirket i workshops, samt efterfølgende frivilligaktiviteter.

1.3. Rapportens opbygning

“Today’s societies place challenging demands on individuals, who are confronted with complexity in many parts of their lives. Globalization and modernization are creating an increasingly diverse and interconnected world. To make sense of and function well in this world, the competencies that individuals need to meet their goals have become more complex, requiring more than the mastery of certain narrowly defined skills”.

Sådan skriver den internationale organisation OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) i en rapport omhandlende de kernekompetencer, som det i dag må betragtes som nødvendigt for individet at mestre for succesfuldt at kunne agere i nutidens globaliserede samfund – og i relation til de i stigende grad komplekse situationer og udfordringer, som disse samfund leder med sig.²

Et ungt menneske, som flygter fra sit hjemland og ankommer alene til et nyt og ukendt samfund på den anden side af jorden, udgør ikke blot et rammende billede på den globaliserede verden, som OECD ovenfor refererer til – men i særdeleshed også et godt billede på en sådan kompleks udfordring og livssituation, som denne for det enkelte individ kan have til følge.

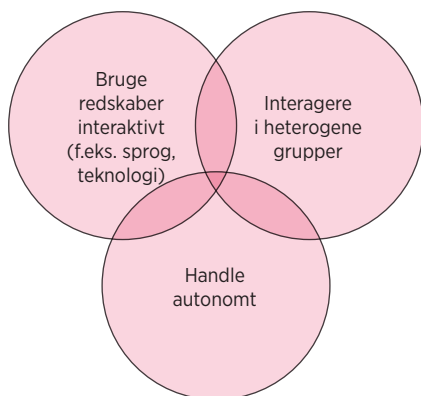
På den baggrund fandt VSI-projektet det givtigt i undersøgelsen af unge asylansøgere og flygtningses sociale inklusion gennem frivillighed netop at tage udgangspunkt i OECD-undersøgelsen – og de overordnede kernekompetencer, som denne fremhæver som værende nødvendige for individets succesfulde færden i dagens komplekse verden. Vi var med andre ord interesseret i, hvordan de af OECD påpegede kernekompetencer specifikt spiller ind i relation til nytilkomne unge asylansøgere og flygtningses livssituation – og herunder hvilken rolle de samme kernekompetencer udgør i forhold til deres muligheder og barrierer for deltagelse i frivilligt arbejde.

Den overordnede form for kompetence, som OECD betoner, skal forstås i bred forstand – refererende til både 'viden' (*'knowledge'*), 'færdigheder' (*'skills'*), 'holdninger' (*'attitudes'*) og 'værdier' (*'values'*). Disse bredt definerede kompetencer er da af OECD videregående under tre overordnede formålscategorier³:

1. For det første må individet kunne bemestre en række redskaber (*'tools'*) for effektivt at kunne interagere med omgivelserne (både fysisk i form af f.eks. informationsteknologi og socialt i form af f.eks. sprog). Disse redskaber må personen kunne beherske godt nok til at kunne anvende dem i henhold til eget formål – det vil sige *'bruge redskaber interaktivt'*
2. I en stigende indbyrdes afhængig og kompleks verden, hvor mennesket færdes blandt andre personer med mange forskellige baggrunde, må individet – for det andet – være i stand til at *'interagere i heterogene grupper'*
3. For det tredje må individet være i stand til at tage ansvar for håndteringen af eget liv, placere dette inden for den bredere sociale kontekst og *'handle autonomt'*

² Rapporten, *The Definition and Selection of Key Competencies: Executive Summary* (2005), udgør en afrunding af det større OECD-projekt 'DeSeCo' (The Definition and Selection of key Competencies), som på tværs af OECD-landene har undersøgt de overordnede kompetencer, som ikke mindst unge mennesker i dag har brug for i forhold til at klare sig i en globaliseret verden. <http://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf>

³ *The Definition and Selection of Key Competencies: Executive Summary* (2005), OECD, s. 5.

Disse tre overordnede kategorier eller sfærer udgør – i henhold til OECD – den samlede platform, indeholdende de for individet mest påkrævede kernekompetencer i forhold til at kunne agere succesfuldt inden for dagens globaliserede samfund

Som det ligeledes fremgår af modellen, tager OECD's rapport i vid udstrækning udgangspunkt i selve individet – i form af dets diverse personlige kompetencer (både refererende til 'viden', 'færdigheder', 'holdninger' og 'værdier'). Når det vedrører VSI-projektets inspiration i OECD-modellen, har vi imidlertid fundet det nødvendigt ligeledes at placere et vist fokus på selve de omgivende, strukturelle samfundsrammer – og på de forskellige muligheder og barrierer for individets 'empowerment', handling og sociale inklusion, som disse rammer på forskellig vis kan give anledning til. De følgende to eksempler fra VSI-materialet tjener til at illustrere denne pointe.

EKSEMPEL fra Danmark.

I en undersøgelse af unge asylansøgere og flygtninges sociale inklusion gennem frivillighed er det ikke tilstrækkeligt alene at se på den enkelte unges eventuelle motivation og positive indstilling i forhold til f.eks. gennem frivilligt arbejde at møde danskere og få danske venner (herved udviser vedkommende bl.a. vilje til at *'interagere i heterogene grupper'*). Såfremt den givne person samtidigt oplyser ikke at kunne transportere sig hen til selve frivilligaktiviteten, fordi vedkommende som led i den danske integrationspraksis eksempelvis er blevet boligplaceret i en afsidesliggende landsby, hvor til og fra den offentlige transport måske alene er sparsom – så er der samtidigt brug for et strukturelt blik på tingene.

EKSEMPEL fra Skotland.

I en undersøgelse af unge asylansøgere og flygtninges sociale inklusion gennem frivillighed er det ikke tilstrækkeligt alene at se på den enkelte unges eventuelle stærke motivation og vilje i forhold til f.eks. hurtigt at lære engelsk for så efterfølgende at kunne tilbyde sin frivillige arbejdskraft på et hospital i Glasgow – med henblik på måske på sigt at kunne højne sine chancer for en karriere som sygeplejerske (herved udviser vedkommende bl.a. evne og vilje til at *'tage ansvar for eget liv'* og *'handle autonomt'*). Såfremt vedkommende samtidigt oplyser nu på andet år at stå på venteliste til en plads på et engelsk-undervisningstilbud, og derfor kun fortsat behersker et yderst begrænset engelsk – så giver dette anledning til også at tænke i strukturelle rammer.

Således har vi i VSI-projektet fundet behov for at kombinere fokuset den enkelte unge asylansøger eller flygtning (i form af dennes ressourcer, kompetencer og motivation) med et fokus på de omgivende samfundsstrukturer, som på forskellig vis kan afføde en række barrierer, når det kommer til de unges muligheder for – og adgang til – aktivt også at bruge disse kompetencer og handle på deres motivation.

Rapportens analytiske del (kapitel 2 og 3) er således bygget op omkring den dynamik mellem 'individ' på den ene side, og 'struktur' på den anden, som har vist sig tydelig i projektets datamateriale. Dette betyder, at et kombineret blik på 'individ'/'struktur' og 'motivation'/'barrierer' optræder parallelt igennem rapporten (snarere end f.eks. mere adskilt at blive diskuteret i separate sektioner).

EKSEMPEL

Det ikke strukturelt at have adgang til f.eks. sprogundervisning (og således ikke beherske det lokalt talte sprog) kan for den individuelle unge asylansøger eller flygtning for så vidt både opleves som en *motivation* og en *barriere* i forhold til at tage del i frivilligt arbejde. Men i begge tilfælde får netop det manglende sprogundervisningstilbud betydning for, hvorledes den unge oplever sin egen motivation og sine handlemuligheder, når det i praksis kommer til social inklusion gennem frivilligt arbejde.

Det hele tiden kombinerede blik på henholdsvis individuel motivation og strukturelle barrierer knytter da videre an til de to gennemgående hovedakser, som rapporten er bygget op omkring – dvs. henholdsvis *komparationen Danmark/Skotland* og *komparationen asylansøger/flygtning* (og herunder den statusmæssige overgang imellem dem).

- *Kapitel 2* redegør for centrale aspekter ved henholdsvis det danske og skotske modtagersamfund af relevans for rapportens tema, herunder ikke mindst de to landes forskelligartede praksis på asyl- og flygtningeområdet, og den betydning som disse praksisser på forskellig måde har for unge asylansøgere og flygtnings deltagelse i frivilligt arbejde.
- *Kapitel 3* kaster lys over de unge asylansøgere og flygtnings forskellige former for individuel motivation i forhold til at tage del i frivilligt arbejde, på samme tid som de individuelle barrierer for frivillighed, som de unge i samme forbindelse oplever og giver udtryk for, ligeledes belyses.

- *Kapitel 4* udgør en sammenfattende konklusion, der diskuterer VSI-projektets overordnede fund og resultater i forhold til unge asylansøgere og flygtninge som frivillige, på samme tid som disse sættes i relief til en diskussion af målgruppens sociale inklusion og 'empowerment' i mere bred og overordnet forstand. Samlet set leder sammenfatningen over i en række konkrete anbefalinger, hvilke der i det efterfølgende kapitel punktvist redegøres for.
- *Kapitel 5* rummer en række konkrete anbefalinger på undersøgelsesområdet, henvendt såvel EU-institutioner som regeringer og praktikere i de enkelte EU-lande.

Foto: Layton Thomson

2. DET DANSKE OG SKOTSKE MODTAGERSAMFUND – **ligheder og forskelle for unge asylansøgere og flygtninge**

“Mit liv er meget bedre nu, end før jeg fik positiv [flygtningestatus]. Jeg har mange flere muligheder nu. Ikke kun fordi jeg ikke mere hele tiden skal tænke på at få afslag. Men nu kan jeg også gå i skole og få uddannelse. Og egen lejlighed – og ikke mere som på asylcentret skulle bo i ét rum sammen med andre! Det er også en meget vigtig ting, som er meget anderledes nu!”

– mand, 18 år, flygtningestatus i Danmark –

“I have to go to the housing services every Monday to see whether they are going to take me to a hotel or whether they are going to give me a place to live. I don't know what is going to happen. If this housing matter settles somehow and I get settled, I will be able to relax and concentrate on other things, such as applying for college perhaps”

– mand, 24 år, flygtningestatus i Skotland –

Hvor de unge VSI-deltagere i det danske samfund generelt erfarer overgangen fra asylansøgerstatus til flygtningestatus som forholdsvis markant, fremstår denne overgang på mange områder mindre ændringsbetydende for deltagerne i Skotland, når det angår de eksisterende supportforanstaltninger til rådighed for anerkendte flygtninge (f.eks. økonomisk, socialt og boligmæssigt). Hvor der i relation til den danske velfærdsstat er tale om et relativt udbygget og institutionaliseret både asyl- og dernæst integrationssystem, forholder dette sig på flere måder anderledes i den britiske kontekst, og dermed altså også i skotsk sammenhæng. Disse forskelle har ikke alene at gøre med de to landes aktuelle politik og lovgivning på området – men forskelligheden er desuden nødvendig at forstå inden for en bredere historisk ramme, som derfor følgende kort berøres.

Divergerende historiske omstændigheder (politisk, økonomisk, demografisk, socialt, m.v.) har i dagens europæiske lande ført til udviklingen af forskellige stater – hvilende på tilsvarende forskellige modeller for velfærd. Sådanne historiske omstændigheder har naturligvis ikke *af sig selv* skabt disse forskellige velfærdsmodeller, men de har igennem tiden givet anledning til forskellige politiske argumenter og beslutninger, på baggrund af hvilke et givent statsapparat har taget form. Dette givne statsapparat og dets forskellige institutioner har så atter virket tilbage på de enkelte europæiske samfund – f.eks. økonomisk, arbejdsmarkedsmæssigt og i forhold til hvilke krav og forventninger, det enkelte samfund stiller til dets borgere. Dette er også af relevans for, hvordan den givne stat modtager asylansøgere og flygtninge, og hvilke velfærdsforanstaltninger den i den forbindelse stiller til rådighed.

Inden for det vestlige samfund – herunder Europa – kan man i dag overordnet tale om tre forskellige idealtyper af velfærdsstater⁴:

- Den såkaldt 'liberale' og kun i begrænset omfang udbyggede velfærdsmodel, som bl.a. USA og Storbritannien udgør eksempler på – den fokuserer i vid udstrækning på tilskyndelse til at arbejde og til at klare sig selv (og tilbyder ved forskellige former for sociale problemer, såsom fattigdom, alene begrænsede hjælpeforanstaltninger).
- Den såkaldt 'konservative' og kooperative velfærdsmodel, som bl.a. Tyskland og Østrig udgør eksempler på – den fokuserer i højere grad på familiens ansvar, samt på private forsikringer for forskellige sociale grupper, ofte i relation til deres beskæftigelsesart.
- Den såkaldt 'universalistiske' model, som de skandinaviske lande udgør eksempler på – her ligger vægten på en solidt udbygget offentlig sektor, i kraft af hvilken alle indbyggere (ikke kun borgere) er berettiget en række goder, bl.a. børne- og familiedelser, uddannelsesstøtte, sygesikring og pension (sidstnævnte sommetider i proportion til antallet af år modtageren har haft bopæl i landet).

⁴ Esping-Andersen, Gøsta (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Sidstnævnte universalistiske velfærdsmodel er baseret på den tanke, at det er i det overordnede samfunds fælles interesse, hvis markedskræfterne er suppleret af en offentlig sektor, som sikrer den samlede befolknings basale livsfornødenheder. Ingen steder i verden har denne politiske og ideologiske tankegang til fordel for et stærkt velfærdsapparat været mere fremherskende end i de skandinaviske lande, herunder altså Danmark. En dansk antropolog skriver:

*“Even though homogenizing forces such as European Union integration and global competition tend to propel countries towards greater similarity in terms of economic structure and policy, the Scandinavian model of welfare still stands out as the most extensive in terms of policies that regard the national population as “a whole” towards which the state has obligations”.*⁵

Hvor det danske samfund altså traditionelt bygger på en omfattende velfærdssektor (baseret på en af verdens højeste skatteprocenter), har det offentlige velfærdssystem til sammenligning været langt mindre udbygget i det britiske – og herunder skotske – samfund. Der er således Danmark og Skotland imellem tale om to relativt forskellige overordnede samfundsopbygninger og samfundsmæssige værdigrundlag. Og dette har også betydning for udstrækningen af de institutionelle rammer og ressourcer, som i de to lande eksisterer i forhold til asylansøgere og flygtninge – hvor sådanne er betydeligt til stede i Danmark, ser situationen på mange måder anderledes ud i Skotland.

➤ **KOMPARATION DANMARK/SKOTLAND PÅ ASYLOMRÅDET:**

I Danmark er alle asylansøgere sikret bolig på asylcentre under asylfasen (og endvidere efter eventuelt afslag på opholdstilladelse og frem til udrejse), samt et minimum af økonomiske levemidler. I Storbritannien skal asylansøgere ansøge *the Home Office* om bolig og økonomisk support, og staten hyrer private firmaer til at sørge for boliger rundt om i landet til de asylansøgere, som ikke selv har fundet et sted at bo. I Danmark gives al støtte med udgangspunkt i selve asylcentre og således inden for en relativt institutionaliseret ramme, hvorimod asylansøgere i Skotland – på linje med i mange andre europæiske lande – typisk er mere afhængige af selv at have et socialt netværk (ofte i form af deres respektive etniske fællesskaber), end der til sammenligning er tale om i Danmark og de øvrige skandinaviske modtagerlande. Selve gruppen af uledsagede mindreårige er imidlertid automatisk sikret en række hjælpeforanstaltninger gennem det skotske asylsystem, når det angår bolig, samt økonomisk og social support. I Danmark tilbydes asylansøgere i et vist omfang sprogundervisning under selve asylfasen, hvilket ikke automatisk er tilfældet i Skotland, men noget de skal ansøge om.

⁵ Steffen Jöhncke (2011): “Integrating Denmark: the Welfare State as a National(ist) Accomplishment”. I: *The Question of Integration: Immigration, Exclusion, and the Danish Welfare State*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars side 30-53.

➤ **KOMPARATION DANMARK/SKOTLAND PÅ FLYGTNINGEOMRÅDET:**

På samme måde er der ved asylansøgeres overgang til flygtningestatus tale om et relativt udbygget og institutionaliseret integrationssystem i Danmark. Dette sikrer blandt andet, at enhver nyligt anerkendt flygtning får stillet en bolig til rådighed og et økonomisk minimumsbeløb at leve for, ligesom vedkommende omkostningsfrit – fra stort set dag ét – modtager obligatorisk undervisning i dansk og danske samfundsforhold.⁶ I Skotland er anerkendte flygtninge berettigede til økonomisk support, men skal ansøge om dette, såvel som om en bolig. Der kan være ventetid og andre problemer forbundet med denne proces, hvilket for nogle kan lede til en midlertidig subsistensløshed, som ikke ses i Danmark. Ligeledes er der ofte i Skotland lang venteliste for som flygtning at få plads på et sprogundervisningstilbud (om end der dog også her gælder særskilte regler og tilbud for gruppen af uledsagede mindreårige).

ILLUSTRERING

Ud af det samlede antal af 57 workshopdeltagere i Skotland var 13 unge hjemløse (10 flygtninge og 3 asylansøgere), mens det tilsvarende tal i Danmark var 0 (ud af i alt 78 workshopdeltagere). Hvad angår adgang til sprogundervisning i henholdsvis engelsk/dansk, havde 40 af de unge workshopdeltagere i Skotland (ud af i alt 57) ikke sådan adgang, mens samtlige 78 workshopdeltagere i Danmark modtog sprogundervisning.

De forskellige praksisser på asyl- og integrationsområdet betyder som nævnt, at de unge deltagere i Danmark som regel giver udtryk for at opleve den statusmæssige overgang fra asylansøger til flygtning som relativt markant, hvorimod overgangen generelt opleves som mindre ændringsbetydende blandt deltagerne i Skotland, når det vedrører deres overordnede hverdagsituation. Med andre ord: I forhold til de unge deltagere i Danmark står der i det øjeblik, de anerkendes som flygtninge, et institutionaliseret integrationssystem parat, som sikrer deres basale behov økonomisk, boligmæssigt og uddannelsesmæssigt. For de unge deltagere i Skotland sikres disse hverdagsforhold derimod ikke automatisk, idet de skal ansøges om (hvilket igen kan være vanskeligt, såfremt man ikke har adgang til fornøden social support i forhold til en sådan ansøgningsproces, hvilket er tilfældet for de fleste som ankommer som over 18-årige).

Den centrale pointe i forhold til VSI-projektet – og denne rapport – er, at disse enten automatisk sikrede eller ikke-automatisk sikrede hverdagsrammer (økonomi og adgang til undervisning, bolig og social support, m.v.) i vid udstrækning viser sig at have indflydelse på, hvad det nærmere er for motivationer og barrierer, som de unge i henholdsvis det skotske og danske samfund oplever – dels i forhold til social inklusion i bred forstand, og dels i forhold til frivillighed mere specifikt. Dette fund – og hvordan det i praksis udmønter sig – kastes der lys over i rapportens næste kapitel.

⁶ I henhold til dansk integrationslovgivning siden 1999 boligplaceres en anerkendt flygtning i de første tre år i en given dansk kommune – valget og placeringen af hvilken, vedkommende ikke selv har indflydelse på. For flygtninge, der nyligt er blevet tildelt opholdstilladelse i Danmark, udgør denne boligplacering – ligesom sprogundervisning – således en obligatorisk procedure, såfremt man ikke har arbejde og derfor forsørges gennem offentlige midler i form af den såkaldte 'introduktionsydelse', som i Danmark eksisterer særskilt i relation til flygtninge (samt familiesammenførte til flygtninge). Denne ydelse svarer nogenlunde til samme sats, som arbejdsledige borgere i Danmark normalvis modtager.

3. FRIVILLIGT ARBEJDE BLANDT UNGE ASYLANSØGERE OG FLYGTNINGE

“When you volunteer you feel useful because you are helping other people”

— ung mandlig flygtning i Skotland —

I en stor komparativ, europæisk rapport fra 2007 omhandlende asylansøgers inddragelse i frivilligt arbejde i henholdsvis Ungarn, Frankrig og England, understreges det, hvordan deltagerne i kraft af deres forskellige roller som frivillige generelt oplever øget 'empowerment' i forhold til det omgivende samfund.⁷ Mere specifikt fremhæves det, at asylansøgers inddragelse i frivilligt arbejde ofte kan være med til at kaste følgende fordele af sig, når det vedrører social inklusion i deres respektive europæiske samfund:

- Opbygning af tillid i forhold til det omgivende samfund
- Adgang til generel information og sociale netværk
- Erhvervelse af nye færdigheder – og styrkelse af eksisterende
- Styrkelse af sproget og kommunikative kompetencer
- Indblik i det nye samfund og dets kultur
- Erfaring i forhold til samfundets organisations- og arbejdskultur
- Opnåelse af organisatorisk viden i forhold til dannelse af egne foreninger
- Adgang til praktiske løsninger i relation til diverse problemsituationer
- Struktur og formål i hverdagen
- Mindskelse af isolation
- Mulighed for at møde og samarbejde med lokalbefolkningen og lære af hinanden på lige fod

⁷ Empowering Asylum Seekers to Integrate [EASI], Development Partnership (2007): *Asylum Seekers and Volunteering in Europe: transnational report based on experiences in Hungary, France and England.*

På tværs af Danmark og Skotland vækker samtlige disse temaer genklang, når det angår de fordele ved deltagelse i frivilligt arbejde, som VSI-projektets unge asylansøgere og flygtninge selv fremhæver (enten på baggrund af deres forestilling om fordelene ved frivilligt arbejde, og for andres vedkommende på baggrund af deres konkrete erfaringer med inddragelse i frivilligaktiviteter).

Når det vedrører en række af de nævnte temaer, findes der dog også de to lande imellem nogle gradforskelle, når man ser på, hvor stor en motivationsfaktor for frivilligt arbejde de forskellige punkter udgør for deltagerne i henholdsvis Danmark og Skotland. Disse forskelle ligger på mange måder i forlængelse af nogle af de mere generelle forskelle på flygtninge- og asylområdet de to modtagerlande imellem, og som diskuteredes i forrige afsnit. Hvor de institutionaliserede rammer og hjælpeforanstaltninger på både flygtninge- og integrationsområdet som nævnt er forholdsvis udbyggede i Danmark, er asylansøgere og flygtninge i Skotland til sammenligning i større udstrækning afhængige af egne personlige og sociale netværk. Som vi også vil se det i dette kapitel, spiller disse forskelle på asyl- og flygtningeområdet derfor også i nogle tilfælde ind på, hvad det er for motivationer og barrierer for deltagelse i frivilligt arbejde, som deltagerne i de to lande lægger vægt på.

Foto: Mikkel Østergaard

Et andet relevant samfundsforhold, som viser sig at have betydning for, hvordan deltagerne i de to lande sommetider vægtlægger deres motivation for frivilligt arbejde forskelligt, er måden hvorpå frivillighed i det danske og skotske samfund traditionelt har været knyttet til to forskellige primærsektorer – nemlig henholdsvis den civile samfundssfære og den offentlige/private erhvervssektor. I det danske samfund har det civile foreningsliv historisk spillet en meget stærk rolle med en lang tradition for frivilligt arbejde i relation til særligt den civile samfundssfære (såsom inden for kultur, idræt og fritid). I Skotland har de frivillige organisationer haft mere karakter som en tredje sektor imellem den offentlige og private sektor. Den frivillige sektor har her fungeret som særlig støtte for udsatte mennesker og har som sådan ofte udfyldt huller mellem den private og offentlige sektor. Dette kan føre til muligheder for mere formaliserede frivillige opgaver og roller, som er orienteret mod professionelle kompetencer og ekspertise. Dette forhold har skinnet igennem blandt VSI-deltagerne i Skotland. I det danske samfund, derimod, knytter det frivillige arbejde for langt størstedelen an til netop fritidslivet og dermed den civilsamfundsmæssige sektor (til forskel fra arbejdsmarkedssektoren).⁸

I dette kapitel belyses de primære motivationer og barrierer i forhold til deltagelse i frivilligt arbejde, som de unge deltagere i VSI-projektet generelt har lagt vægt på. Undervejs sammenfattes det desuden, på hvilke måder de forskellige motivationer og barrierer sommetider falder forskelligt ud deltagerne imellem – f.eks. i kraft af hvilket land, de lever i, eller i kraft af deres status som henholdsvis asylansøgere eller flygtninge.

3.1. Motivationer for frivillighed

De gennemgående motivationer for frivillighed, som deltagerne i begge lande har tilskrevet størst betydning, kan sammenfattes under en række bestemte hovedtemaer: henholdsvis *sprog*, *socialt liv*, *kulturelle kompetencer*, *personlige kompetencer*, samt *personlig livskvalitet*. I dette afsnit belyses disse forskellige former for motivation blandt de unge, når det vedrører medvirken i frivilligt arbejde.

MOTIVATION

SPROG Styrke mit danske/engelske

“In college you are studying English, but when volunteering you can practice what you are learning in college because you meet people”

– 20-årig mandlig asylansøger, Skotland –

“If I spoke English I would be more part of society. I cannot get a college place despite lots of support from the British Red Cross. I am on a waiting list and I think that volunteering could help me improve my English a little”

– 24-årig mandlig asylansøger, Skotland –

“Det er meget vigtigt for mig at lære dansk. Hvis man skal have en ordentlig relation til danskere, er det vigtigt. Selvom alle her taler engelsk også, så er det vigtigt at kunne tale med dem på deres eget sprog. Frivilligt arbejde er godt til at lære dette”

– 27-årig mandlig asylansøger, Danmark –

“One of the reasons I am looking for a volunteer job is English. There you can meet the people and you have to speak with them – that is how you improve your English”

– 23-årig mandlig flygtning, Skotland –

“If I find a place to volunteer, maybe I will get Scottish friends and it will help me to understand more when the Scottish people speak with their accent. I don't communicate with Scottish people now, because... maybe because I don't have contact with them. That is why I want to find some volunteer job. It is important to have Scottish friends because I live here, so it would be good to speak with Scottish people. But at the moment, no – because I don't have the opportunity. That is why I need to find an opportunity. I think that if I work as a volunteer in a shop, I will meet them – and it will be good”

– 20-årig mandlig flygtning, Skotland –

MOTIVATION

SOCIALT LIV Møde andre mennesker/få socialt netværk
Lære danskere/skotter at kende
Føle sig velkommen
Hjælpe andre

“To help others is to show love. That is important to be part of society”

– 24-årig mandlig asylansøger, Danmark –

“For instance by volunteering, through knowing more people here opportunities will come forward”

– 24-årig mandlig asylansøger, Skotland –

“For me to help people at my own age, for instance – I really like it. If I can help people to do basketball, because I know about it, I can teach them – and when I do it, I feel something very good in my heart”

– 20-årig mandlig flygtning, Skotland –

“Jeg tror måske, at hvis flere flygtninge lavede frivilligt arbejde, så kan det lave om på at danskere og udlændinge er skilt ad. For så møder de hinanden og laver noget sammen – i stedet for bare at tale om hinanden, uden at vide noget om hinanden. Som f.eks. da jeg engang arbejde i et supermarked, så var der en kunde, som havde glemt sit Dankort. Så løb jeg ud af butikken efter hende med kortet, og så blev hun så glad og kiggede meget overrasket på mig: lidt lige som om – hvordan kan en udlænding aflevere et Dankort tilbage? Hvis man mødtes mere, f.eks. gennem frivilligt arbejde, ville det måske ikke være sådan mere”

– 18-årig mandlig flygtning, Danmark –

“Jeg føler mig normalt velkommen i Danmark, men jeg følte mig ekstra velkommen, da jeg prøvede at være frivillig [som trænerassistent for børn i en sportsklub], fordi jeg blev inviteret til at komme. Jeg behøvede jo ikke at være der, som hvis det f.eks. havde været et arbejde – og alligevel så blev jeg inviteret. Og træneren fik ikke penge for at invitere mig. Normalt gider folk kun godt noget godt for dig, hvis de får løn for det. Men træneren var modsat. Så jeg følte mig helt klart ekstra velkommen, fordi det var frivilligt arbejde”

– 18-årig mandlig flygtning, Danmark –

MOTIVATION

KULTURELLE KOMPETENCER

Forstå danskere / skotter
Forstå dansk / skotsk kultur

“Det vigtigste for mig, hvis jeg skal lave frivilligt arbejde, er ikke f.eks. at få noget på mit cv til et job senere, men at lære sproget og have det sjovt imens, og så helt klart også at lære om dansk kultur og hvordan danskere er sammen”

— 19-årig mandlig flygtning, Danmark —

“When you don't know the country and you go to volunteer, you meet people from the country and you discover how people are – what kind of people are in the country”

— 20-årig mandlig asylansøger, Skotland —

“Denmark is a very democratic country. First words I learned here was ‘you decide’. I was confused, how can I decide anything for myself? And when you participate in volunteering work it is very democratic, you discuss things together in a democratic way – there is no boss alone deciding. Here you are free to talk and think – It's very peaceful. And volunteering is a good way to learn about this way of democratic, peaceful thinking. This is also what I tell to the new asylum seekers coming to the asylum centre”

— 37-årig mandlig asylansøger, Danmark —

“When I want to be with Scottish people through volunteering, it’s because they are people from here – they know things better about here, and then you discover things about the country. Because when you know the traditions and culture, you feel a bit more part of the country – you feel more inside the country. You don’t feel too much an outsider like before. I don’t want to live like a hermit. Everywhere you are with other people – volunteering jobs, college, sports clubs – you can make a lot of friends, meet a lot of people. Maybe sometimes you can even discover that you are practically the same as a Scottish person. And you didn’t know that, because you are from a different country, different culture, different religion – but you are totally similar, you have similar thinking”

– 20-årig mandlig asylansøger, Skotland –

**PERSONLIGE
KOMPETENCER**

MOTIVATION

Erfaring til fremtidige jobs
Erfaring på mit CV
Lære nye ting/få nye færdigheder

“I have never had access to education in my life. So I love working because you learn new things, and because I don't have right to work right now, I want to volunteer. I want to volunteer in a kitchen, I want to learn more about that kind of work – and maybe have the opportunity to get a certificate. I don't want to work 'here and there', but to do something purposeful for my future”

– 24-årig mandlig flygtning, Skotland –

“Jeg vil gerne være præst, og derfor tænker jeg, at det ville være godt for min erfaring, hvis jeg bagefter kunne fortsætte som frivillig i den kirke, hvor jeg lige nu er i praktik”

– 24-årig mandlig asylansøger, Danmark –

“Before I didn't have any experience of work, and I think volunteering will help me understand about working and to discover new personal skills and qualities”

– 20-årig mandlig asylansøger, Skotland –

“Through volunteering you can get more skills, and also it’s good for your CV. Here in Scotland, the UK, you have to show a CV and show that you have done a lot of things, as well as education, to get a good job – a lot of the other boys say so”

– 16-årig mandlig flygtning, Skotland –

“Hvis jeg får opholdstilladelse og skal blive i Danmark, vil jeg gerne være landmand. Derfor cyklede jeg for lang tid siden ud til en gård i nærheden og spurgte, om jeg måtte hjælpe til. Så blev jeg frivillig hos landmanden, og siden er jeg så også kommet i praktik hos ham”

– 37-årig mandlig asylansøger, Danmark –

“I want to volunteer because I want to know something. Any volunteering is okay, but I would like to volunteer in a nursery looking after children, for experience – because in the future I want to work in child care. So I really want to gain experience of work to help me get a job, as I am on Jobseekers Allowance now, which is not really enough for me to live”

– 19-årig kvindelig flygtning, Skotland –

“Jeg skal starte på pædagoguddannelsen efter sommerferien, og jeg håber, at en god udtalelse fra det fritidshjem, hvor jeg har været frivillig i et år, måske kan betyde, at jeg får en god praktikplads under uddannelsen – og måske et godt sted at få arbejde bagefter også”

– 17-årig mandlig flygtning, Danmark –

“Jeg vil gerne være mekaniker eller tømrer. Måske frivillighed i en sportsforening ikke lige præcis giver mig kompetencerne til det, men det kan måske vise motivation på mit CV. Måske kan det se godt ud i forhold til senere at få en praktikplads, hvis man har vist med frivilligt arbejde, at man er aktiv og gerne vil hjælpe”

– 19-årig mandlig flygtning, Danmark –

“Where I am going to do volunteer work now [in a media organization] I will have to do leaflets and posters.

And I know that in Glasgow, people need leaflets and posters. Afterwards, organizations will say to me ‘We need leaflets. We will pay’. So me, if I know how to make leaflets, I will make the leaflets – together with someone who can print them. We can make money with that... in my future. Because to me, the first thing is work and earn money. If I have a job, then I can start thinking about other parts of my future, making a family and so on. So that’s why I want to start now in a volunteer role doing leaflets”

– 20-årig mandlig asylansøger, Skotland –

**PERSONLIG
LIVSKVALITET**

MOTIVATION

Få tiden til at gå/holde mig aktiv
Bruge tiden meningsfuldt
Glemme mine problemer
Styrke min selvtillid

“Volunteering – yes, I want to do anything I can do to keep myself busy and get my mind off of my situation [homeless, with no financial support]”

– 22-årig mandlig asylansøger, Skotland –

“When I am doing something to help others, I feel better myself. You know, when you help, you feel that they need you – you feel a bit important, you feel better, and it gives you a bit of confidence”

– 20-årig mandlig asylansøger, Skotland –

“Det gode ved at lave frivilligt arbejde er, at man selv har det sjovt imens, og lidt kan glemme alting. Jeg var glad, imens jeg prøvede det – og det var sjovt. Og når man griner og har det sjovt, er man fri for sine problemer”

– 18-årig mandlig flygtninge, Danmark –

“When I volunteered [making raised beds in a community garden] it gave me the opportunity to use skills that I have, but which I don’t have the chance to use here in Scotland, as right now I don’t have right to work. For me, the job was very easy, and it was enjoyable because I used to do this job, use drills and things. It was very nice – it was a long time since I used a drill. I wanted to do more of it, but there was no more work to do! I really enjoyed doing this work”

– 22-årig mandlig asylansøger, Skotland –

“When I came to Denmark, before I started volunteering, I just spent all my time at the computer reading about my home country – or I just completely wasted my time being lazy. Now I keep busy with meaningful things. When you volunteer, you spend your time in a good way”

– 37-årig mandlig asylansøger, Danmark –

“For me, it would be great to go to college or to do voluntary work, because the more I stay at home, the more I worry about being sent back to my country and losing my life. I start to feel unwell, when I am doing nothing”

– 24-årig mandlig asylansøger, Skotland –

Foto: Hannah Maule-Ffinch

Forskelle i motivation på tværs af deltagerne

Når det omhandler de unge asylansøgere og flygtninges forskellige former for motivation i forhold til at deltage i frivilligt arbejde, går samtlige ovenfor belyste hovedtemaer igen i begge lande – det vil altså sige, henholdsvis styrkelse af *sprog*, *socialt liv*, *kulturelle kompetencer*, *personlige kompetencer* og *personlig livskvalitet*. Hvad angår nogle af disse temaer, gør de sig dog Danmark og Skotland imellem gældende i forskellig udstrækning. Disse udsving i forhold til, i hvilket omfang de enkelte former for motivation lægges vægt på blandt deltagerne i de to lande, har særligt at gøre med de to temaer 'personlige kompetencer' og 'personlig livskvalitet'. I opsamlingen som følger, beskrives det, på hvilken måde dette er tilfældet.

OPSAMLING

MOTIVATION

1. Opnåelsen af personlige kompetencer i relation til fremtidige jobmuligheder blev væsentligt oftere fremhævet blandt deltagerne i Skotland, end sammenlignet med deltagerne i Danmark. Her blev det at møde danskere og få danske venner til gengæld oftere fremhævet som en central motivation, end sammenlignet med i Skotland (et forhold der bl.a. må antages at hænge sammen med de to forskellige samfundssektorer, som frivilligt arbejde i de to lande hovedsageligt er knyttet til, dvs. henholdsvis den civile samfundssfære i Danmark og i Skotland i højere grad den private/offentlige erhvervssektor, se evt. kapitel 2)
2. Når det vedrører den motivation, som under 'personlig livskvalitet' handler om at få tiden til at gå/bruge tiden meningsfuldt, blev dette oftere fremhævet blandt de af deltagerne, som ikke havde adgang til skolegang/sprogundervisning (og måske derudover heller ikke job). Denne hverdagssituation forekom hyppigst blandt deltagerne (både asylansøgere og flygtninge) i Skotland, en god del af hvem ikke havde adgang til uddannelses tilbud (se evt. kapitel 2). Til sammenligning blev denne motivation således mindre hyppigt fremsagt i Danmark, hvor alle deltagere havde adgang til skolegang/sprogundervisning. I forhold til dette mønster optræder der imidlertid to undtagelser:
 - a. De deltagere i Skotland, som hverken havde adgang til skolegang, job eller bolig, fandt som oftest så tidskrævende og mentalt stressende at søge at finde en løsning på deres samlede hverdagssituation, at de generelt gav udtryk for ikke at opleve at have overskud til frivilligt arbejde
 - b. Sammenlignet med de deltagere i Danmark, som var flygtninge (og som tit ud over deres skolegang også havde fritidsjobs og derfor nogle gange fandt hverdagen travl), blev motivationen 'at få tiden til at gå' hyppigere fremsagt blandt de deltagere i Danmark, som var asylansøgere (og som ikke havde tilladelse til at arbejde ved siden af deres sprogundervisning og ofte fandt livet på asylcentret kedeligt).

3.2. Barrierer for frivillighed

Som det er blevet belyst i forrige afsnit, lægger de unge asylansøgere og flygtninge forskellige former for motivation til grund for deres interesse i at deltage i frivilligt arbejde. Blandt de af projektdeltagerne, som udviste ønske om at tage del i frivilligaktiviteter, var deres motivation som nævnt knyttet til følgende overordnede temaer: *sprog, socialt liv, kulturelle kompetencer, personlige kompetencer*, samt *personlig livskvalitet*.

Ser man på tallene fra begge lande, var det imidlertid ikke alle unge VSI-deltagere, som i forlængelse af deres introducerende workshops udtrykte ønske om i praksis at komme til at deltage i en aktivitet som frivillig. Nærmere bestemt: af de tilsammen 135 workshopdeltagere i både Skotland og Danmark viste 84 unge efterfølgende ønske om at prøve kræfter med frivilligt arbejde. Af dem kom 54 unge til at medvirke i en eller flere aktiviteter som frivillige (jf. kapitel 1).

Hvad gjorde dette udfald? Hvilke forskellige former for individuelle barrierer har vi under projektet kunnet identificere, som liggende til grund for dette? I dette afsnit besvares dette spørgsmål, på samme tid som det belyses, hvordan en række af disse barrierer konkret i hverdagen kommer til udtryk og er oplevet – set fra de unge asylansøgere og flygtninges eget ståsted.

En række af de individuelle barrierer, vi har fundet i relation til målgruppens aktive inddragelse i frivilligt arbejde, har allerede været indirekte berørt igennem rapporten frem til nu. Mange af barriererne udgør nemlig på sin vis blot “den anden side af mønten” – så at sige – i forhold til selve de motivationer for frivillighed, som belystes i forrige afsnit (3.1.). Det vil sige, en væsentlig pointe her er, at et givent hverdagsforhold på en og samme tid både kan udgøre *motivation* og *barriere* for frivillighed.

Dette gælder ikke mindst, hvad angår temaet ‘sprog’. Som belyst i forrige afsnit udgør tilegnelsen af det lokale sprog ofte en meget central motivation for de unge i forhold til gerne at ville deltage i frivilligt arbejde. Men som vi skal se, oplever de unge asylansøgere og flygtninge også lige så ofte sproget som en central barriere – ikke alene for at medvirke i frivilligt arbejde, men også når det vedrører generel deltagelse og social inklusion i mere bred forstand. De følgende eksempler illustrerer dette.

“Language is a big problem when being with Scottish people. I have been speaking English since I was 6 years old, but it is kind of difficult with this Scottish accent. People understand me because I speak English, but I don't understand them due to the Scottish accent. I try, but I don't understand them - but they understand me. It makes me feel that I am never going to learn this language”

— 18-årig mandlig asylansøger, Skotland —

“I believe volunteering is a good way to develop your Danish, but I think it is better first to learn the language a bit more - and then go to do volunteering. I can serve the cola and do the popcorn, but not speak with them! That's not enough. Because then it doesn't give you anything back”

— 24-årig mandlig asylansøger, Danmark —

Foto: Layton Thomson

“When I went to an organization to find out about volunteering, the lady was talking very fast, and I was shy to ask ‘can you speak slowly, please’ – because there was a lot of people and maybe they would look at me and think ‘why does she ask her to speak slowly?’. I will not go back to this organization, because I know that I don’t understand this lady, and it makes me feel like my English is bad”

– 19-årig kvindelig flygtning, Skotland –

“When I couldn’t speak English, I was really shy to ask anybody a question because I thought that if I asked that question, they would laugh at me – but now I talk to everyone. Before that, I never spoke to anybody – and I think it wouldn’t have been possible for me to volunteer back then. Because if I couldn’t speak English, how could I be a volunteer? If they tell me ‘close the window’, I might have gone to close the door instead because of my English! So, if somebody cannot speak English, it is maybe hard to work as a volunteer, I think”

– 23-årig mandlig flygtning, Skotland –

Lad os kort adressere temaet 'tid' som et andet eksempel på en tematik, som på samme tid både kan udgøre en motivation og en barriere for de unges ønske om at deltage i frivilligt arbejde. Som allerede nævnt, var det typisk blandt de deltagere, som ikke havde adgang til skolegang/sprogundervisning, at der lagdes allerstørst vægt på det 'at få tiden til at gå' som en afgørende motivation for at indgå i frivilligt arbejde. Nedenstående udgør et eksempel på dette:

“I am not engaged in college. It's boring you know, just sitting at home. I want to do something, help some people. My life is just sleeping at home and watching television, it's not cool. I would like to make myself busy through volunteering”

— 18-årig mandlig asylansøger, Skotland —

Blandt de deltagere, som omvendt havde adgang til skolegang/sprogundervisning (og hvoraf mange ofte prioriterede deres skolegang ganske højt, ud fra et stærkt fremtidsønske om social inklusion), da blev denne motivation – 'at få tiden til at gå' – selvkært udtrykt i mindre grad. Og enkelte gav udtryk for slet ikke at opleve at have tid til at lave frivilligt arbejde. Nedenstående udgør et eksempel på en sådan situation:

“I find volunteering interesting, but I have to concentrate on my English lessons right now – and prioritise all my spare time to get extra English tutoring. Because I would like this year to move on into a mainstream subject, but my English is not yet good enough for this. So, I have to prioritise studying right now”

— 16-årig mandlig flygtning, Skotland —

Foto: Mikkel Østergaard

I de tilfælde, hvor unge deltagere gav udtryk for at opleve sig for travle til at indgå i frivilligt arbejde, fordi de var optagede af deres uddannelse, er dette jo dog heldigvis også udtryk for, at de – på anden vis – allerede er i gang med at forsøge at opbygge et godt grundlag for social inklusion og 'empowerment' i relation til deres nye land og tilværelse. Med andre ord: Hvor 'manglende tid' altså i visse tilfælde har udgjort et hinder for medvirken i frivilligt arbejde (her grundet optagethed af uddannelse), har dette altså ikke nødvendigvis *altid* kunne ses som ligeledes udgørende en barriere for social inklusion i mere overordnet forstand. Men dette var dog desværre ikke altid situationen.

De fleste af de deltagere, som gav udtryk for ikke at finde tid i hverdagen til frivillighed, havde nemlig oftest helt andre grunde til dette, end at de netop var godt i gang med en uddannelse. For disse deltagere handlede det derimod snarere om en oplevelse af at måtte bruge de fleste af deres tidsmæssige ressourcer på f.eks. at finde en bolig, eller på at finde adgang til forskellige former for basal støtte, som de i deres hverdag havde brug for – herunder f.eks. i form af økonomisk og social support. Dette forhold gjorde sig hovedsageligt gældende blandt de unge deltagere i Skotland. Blandt de af deltagerne her, som angav at have svært ved at finde tid til frivillighed (på trods af deres interesse for at deltage), skyldtes dette desværre langt oftere, at de i dagligdagen måtte bruge store mængder tid på at forsøge at finde en løsning på sådanne strukturelle forhold (dvs. manglende adgang til økonomisk, social eller boligmæssig support), end det skyldtes, at de var godt i gang med et tidskrævende uddannelsesforløb.

Forskellige sproglige og tidlige forhold er selvklart ikke de eneste barrierer for medvirken i frivilligt arbejde, som vi under VSI-projektet har erfaret blandt deltagerne. Oplevelsen af at føle sig ufortrolig med det omgivende samfund – og dets kulturelle normer og sociale samværsformer – ledte for eksempel ofte til en generthed og usikkerhed i forhold til omgivelserne, og for mange kunne denne utryghed i sig selv udgøre en barriere for at ønske at deltage i frivilligt arbejde. Men som vi også så det i afsnit 3.2., udgjorde dette forhold samtidigt også en vigtig motivationsfaktor blandt de unge – det vil sige, gennem deltagelse i frivilligt arbejde at komme til at lære skotter/danskere at kende og heraf blive kendt med landets traditioner og kulturelle måder at være sammen på. Men i selv samme forbindelse blev en anden barriere for de unge så ofte, at de ikke nødvendigvis mere præcist vidste, hvor de kunne henvende sig for at blive frivillige, eller *hvem*, de kunne spørge. På samme måde – især hvad angår den skotske del – skulle de unge ofte igennem en skriftlig ansøgningsproces for at blive frivillige, og dette kunne i sig selv udgøre en vanskelig proces, såfremt de ikke havde adgang til den fornødne hjælp til dette. Nedenstående udgør et eksempel på denne situation:

“When I tried to volunteer in a charity soup kitchen, they asked me to fill out forms and to show documents that I don't have. I struggle to understand things like 'police checks' that are necessary for volunteering with vulnerable people. And my English or writing is not good enough to manage such recruitment process on my own”

– 24-årig mandlig asylansøger, Skotland –

Næst følger en opsummerende oversigt over de mest centrale barrierer for unge asylansøgere og flygtninges deltagelse i frivilligt arbejde, som vi i VSI-projektet har identificeret, her listet i ikke-prioriteret rækkefølge under en række tematiske hovedpunkter.

BARRIERER

HOVEDTEMAER

Sproglige forhold

Oplevelse af manglende kompetencer i forhold til at kommunikere med lokalbefolkningen – at blive forstået og ligeledes selv at forstå.

Tidslige forhold

Oplevet manglende tid, f.eks. grundet optagethed af uddannelse, men oftere grundet en række udfordrende hverdagsforhold, som det for den enkelte unge kan være meget tidskrævende at søge at finde løsninger på – såsom opnåelse af adgang til bolig eller økonomisk/social support.

Sociale og kulturelle forhold

Generthed, usikkerhed og manglende selvtillid i forhold til social deltagelse idet omgivende samfund, grundet oplevelsen af manglende fortrolighed med det nye lands sociale normer og kulturelle traditioner, herunder ligeledes manglende kendskab til, hvordan man kan blive frivillig, og hvor man konkret kan henvende sig.

Personlige/psykologiske forhold

Bekymring i relation til egen livssituation, herunder f.eks. ens igangværende asylsag, eller stress i forbindelse med f.eks. hjemløshed eller økonomisk knibe. Forhold, der for den enkelte kan være meget ressourcekrævende i sig selv.

Praktiske forhold og strukturelle forhold

Økonomi: For nogle udgør f.eks. alene penge til transport til og fra en given frivilligaktivitet en betragtelig udgift i sig selv

Boligforhold: For unge, der er boligløse, udgør det ofte en så stor personlig belastning i hverdagen, at det kan være svært at finde overskud til nye former for social deltagelse i omgivelserne, som frivilligt arbejde

Social support: Hvis en ung ikke har adgang til social support (f.eks. i forhold til information om diverse regler og procedurer i samfundet, eller konkret bistand i relation til diverse sagsforhold), kan han/hun sommetider have svært ved at skabe overblik over sin hverdag i det nye land, hvilket kan lede til, at vedkommende ikke oplever overskud til at prøve kræfter med f.eks. frivilligt arbejde (hvilket desuden, i f.eks. Skotland, i sig selv kan være forbundet med en række uvante ansøgningsprocedurer og -regler).

4. SOCIAL INKLUSION OG 'EMPOWERMENT'

“Because of volunteering, now I know so many people. When I walk outside the asylum centre or in the city, many greet me and say ‘hi Sara’”

— ung kvindelig asylansøger i Danmark —

VSI-projektet har bygget på en generel grundantagelse om, at deltagelse i frivilligt arbejde styrker muligheden for social deltagelse i samfundet og opbygningen af sociale netværk – og dermed også øger social inklusion. Projektet har haft til interesse at undersøge, på hvilke måder dette i højere grad også kunne komme unge asylansøgere og flygtninge til gavn. I sin forhåndsantagelse om at frivillighed også kan være med til at styrke social deltagelse og inklusion i samfundet blandt denne målgruppe, har projektet blandt andet skelet til resultaterne af en større komparativ, europæisk undersøgelse fra 2007 omhandlende frivillighed blandt asylansøgere i henholdsvis Ungarn, Frankrig og England. Som tidligere omtalt, konkluderer denne, at inddragelse i frivilligt arbejde ofte for asylansøgere kan være med til at styrke deres almene oplevelse af 'empowerment' og social inklusion i relation til det omgivende samfund.

Med andre ord: VSI-projektets formål har ikke som sådan været at vurdere eller foretage en nærmere måling af, *hvorvidt* deltagelse i frivilligt arbejde kan føre til øget social deltagelse i det omgivende samfund og heraf social inklusion i mere bred forstand – eller *i hvilken grad*, for den sags skyld. Nærmere har spørgsmålet været hvordan, og dermed har projektets formål snarere været følgende:

1. at skabe indblik i hvilke måder, hvorpå ovenstående bevægelse (frivilligt arbejde > samfundsmæssig deltagelse > social inklusion) i praksis kan udbredes blandt unge asylansøgere og flygtninge
2. at belyse de eksisterende muligheder og barrierer for frivillig deltagelse, sådan som disse forekommer og opleves set fra målgruppens eget ståsted – nemlig ved at tage udgangspunkt i de unge deltageres egne overvejelser og erfaringer

Det vil sige: Mens VSI-projektets idémæssige udgangspunkt er, at *frivillighed* fører til deltagelse, som igen fører til *inklusion*, da har projektet haft til interesse at belyse muligheder og barrierer forbundet med denne bevægelse – som set med målgruppens egne øjne; nemlig de unge asylansøgere og flygtninge, som hele bevægelsen begynder med.

Ser man på de muligheder og barrierer for deltagelse i frivilligt arbejde, som de deltagende unge asylansøgere og flygtninge igennem rapporten selv sætter ord på og identificerer, bliver det imidlertid klart, at det ikke giver mening i en undersøgelse som denne isoleret kun at interessere sig for de unges individuelle motivation, ressourcer og kompetencer med hensyn til social inklusion (hvad enten gennem frivilligt arbejde eller anden form for samfundsmæssig deltagelse såsom arbejde eller uddannelse). For sideløbende eksisterer der også ofte forskellige former for individuelle barrierer i relation til sådan social deltagelse i omgivelserne. Som vi har set det belyst i rapporten, findes disse individuelle barrierer på tværs af deltagerne, uanset opholdsland, og handler ikke mindst om sproglige barrierer, og heraf – for nogle – ligeledes manglende selvværd, generthed eller usikkerhed i forhold til at møde og tage kontakt til lokalbefolkningen. Men når det så lykkes de unge at overvinde disse forhold, og de når til deltagelsen, giver de ofte efterfølgende udtryk for en styrket oplevelse af selvværd og social inklusion. De to citater på denne side tjener som eksempler på denne tendens.

“When I went to a community garden in Glasgow to volunteer, it was a very nice experience. It is nice to mix with Scottish people. I really enjoyed it. We all enjoyed it”

– 22-årig mandlig asylansøger, Skotland –

“I have to convince myself to do new volunteer things and I have to build up the confidence before I go – because I am afraid to do new things in this place. But there is a curiosity in my mind, so even though I am afraid, I try it, because I don't want to miss out on something. And afterwards, I feel more self-confidence”

– 20-årig mandlig asylansøger, Skotland –

Holder man – som ovenfor anbefalet – både de unges individuelle motivation og individuelle barrierer for øje, er dette imidlertid heller ikke et tilstrækkeligt fokus. For mange af de individuelle motivationer og barrierer for social inklusion, som de unge asylansøgere og flygtninge oplever i deres hverdag, knytter på samme tid an til det strukturelle samfundsplan.

Lad os tage tematikken sprog som eksempel. Har man som ung asylansøger eller flygtning ikke adgang til sprogundervisning (fordi man f.eks. ikke i henhold til det pågældende opholdslands regler på området har krav på dette), da kan dette strukturelle hverdagsforhold let komme til at spille en afgørende rolle for, hvilken henholdsvis motivation eller barriere den givne unge giver udtryk for i forhold til at deltage i det omgivende samfund, f.eks. gennem frivilligt arbejde. Måske ser den unge frivilligt arbejde som en alternativ vej til at lære sproget. Eller måske oplever den unge det manglende sprogkundskab som netop et hinder for at deltage.

Et andet eksempel kan være tematikken boligforhold. Har man som ung flygtning eller asylansøger ikke noget sted at bo (fordi man f.eks. ikke automatisk er sikret en bolig i henhold til det pågældende opholdslands regler på området), da kan social deltagelse i det omgivende samfund måske for den enkelte unge opleves som en vej til at skaffe sig en bolig – gennem opbygningen af et socialt netværk. Men statussen som hjemløs kan også betyde, at den givne unge måske i hverdagen oplever sig så udfordret (psykisk, økonomisk, praktisk og logistisk, m.v.), at forskellige former for social deltagelse i det omgivende samfund – f.eks. i form af frivilligt arbejde – ganske enkelt vil være placeret nederst på vedkommendes mentale prioriteringsliste over de basale livselementer, som han eller hun overordnet set må have adgang til i sin hverdag – det vil sige, førend de *fundamentale betingelser* for social inklusion og 'empowerment' overhovedet kan siges at være til stede. Citaterne på denne side udgør eksempler på dette.

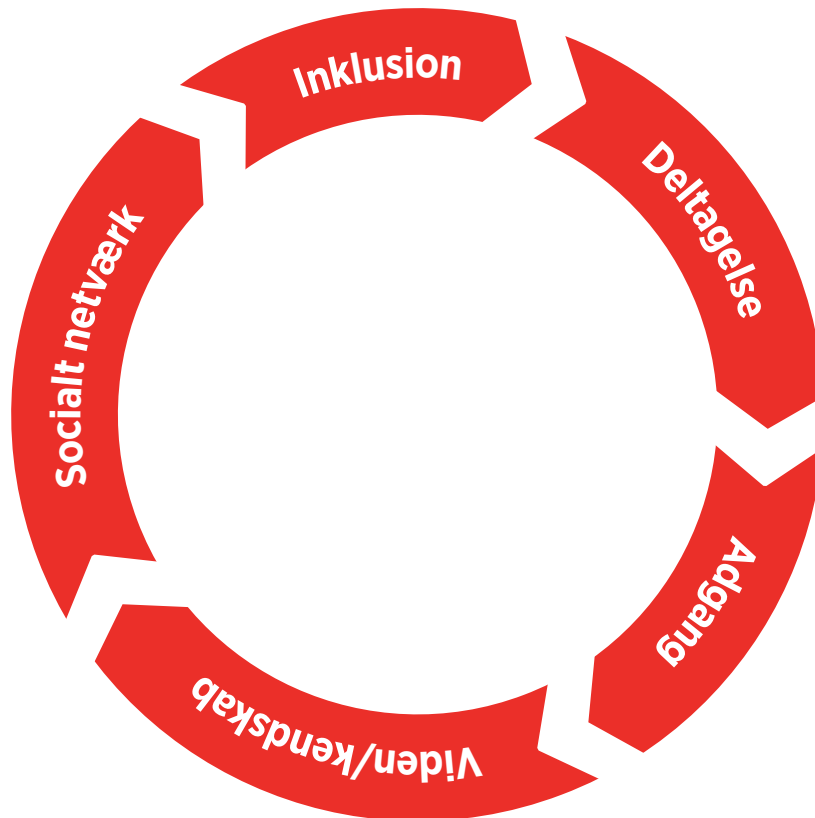
“I have to go to the housing services every Monday to see whether they are going to take me to a hotel or whether they are going to give me a place to live. I don't know what is going to happen. If this housing matter settles somehow, and I get settled, I will be able to relax and to concentrate on other things, such as applying for college perhaps”

— ung mandlig flygtning, Skotland —

“Even though I now have refugee status, and am no longer an asylum seeker – we people can't tell exactly what is going to happen in the future. We can't make a decision for our lives. I want to build something good for myself for the future, but right now I just want a normal day to day life like everyone else. I want a job – and I want to have a place to live. Only then I can start working out my future and how to socially become a part of this society”

— ung mandlig flygtning, Skotland —

Med andre ord: For unge asylansøgere og flygtninge bliver der sommetider tale om en slags cirkelbevægelse deres forskellige basale hverdagsbehov imellem, og hvor det er vanskeligt måske altid at fastsætte (både for dem selv og andre), hvad der kommer først, men derimod ikke vanskeligt at se, at de som basale behov alle forudsætter hinanden. Det vil sige: For at opnå empowerment og skabe sig et socialt netværk, må man inkluderes. For at kunne inkluderes, må man deltage. For at kunne deltage, må man have adgang. For at kunne få adgang må man vide, hvilken dør man skal åbne. For at kunne vide dette, må man have et socialt netværk. Og så videre og så fremdeles (jf. nedenstående model).

Der bliver altså på strukturelt plan ofte tale en cirkelslutning, som for den enkelte unge flygtning og asylansøger selvfølgelig i praksis kan forme sig forskelligt, men hvor det karakteristiske bliver, at henholdsvis *deltagelse* og *adgang* hele tiden går hånd i hånd. Det vil sige, uden *strukturel* adgang til de basale livselementer, som opbygningen af en ny tilværelse i et nyt land er gjort af (adgang til bolig, levedmidler, sprogundervisning, m.v.) – intet individuelt grundlag eller basalt fundament for *social deltagelse*.

Foto: Hannah Maule-Ffinch

Når det omhandler det videre arbejde – på forskelligt niveau – for i europæisk sammenhæng at skabe styrket 'empowerment' og social inklusion for unge asylansøgere og flygtninge, anbefales det derfor, at man i kombination til OECD's i denne rapport diskutererede fokus på individets personlige motivation og kompetencer på samme tid styrker fokuset på selve de unges strukturelle hverdagsrammer. Disse rammer giver i sig selv anledning til en række individuelle muligheder og barrierer, når det kommer til den enkelte unge asylansøger eller flygtnings overordnede sociale inklusion og 'empowerment'.

Med andre ord: Der er bredt behov for at kombinere fokuset på den enkelte unge asylansøger eller flygtning (i form af dennes ressourcer, kompetencer og motivation) med et fokus på de omgivende samfundsstrukturer, som på forskellig vis kan afføde nogle barrierer, når det kommer til den unges muligheder for – og adgang til – også aktivt at bruge og udfolde disse kompetencer og handle på deres motivation for at deltage. 'Empowerment' og inklusion synes gensidigt afhængige, og i det følgende kapitel opstiller vi en række anbefalinger til, hvordan denne relation kan styrkes.

5. KONKLUDERENDE ANBEFALINGER – adgang og deltagelse

På baggrund af projektets erfaringer og resultater, som gennemgået og uddybet i de ovenstående kapitler, anbefales det at arbejde videre med følgende:

Regeringer og EU-institutioner

Sikring af basale behov er forudsætningen for social deltagelse, inklusion og 'empowerment':

- *Unge asylansøgere og flygtninge skal sikres adgang til passende bolig.*

Såfremt den enkelte asylansøger eller flygtning ikke er sikret et sted at bo, vil dette for den enkelte typisk udgøre en så stor både mental og praktisk belastning, at overskuddet til samtidigt at søge på andre områder at opbygge en tilværelse ofte vil være minimalt. Typisk vil forskellige former for social deltagelse i det omgivende samfund (såsom uddannelse eller opbygning af sociale netværk) være det, der i denne situation kommer til at være sidst prioriteret, hvilket kan få betydning for vedkommendes sociale inklusion på mere langsigtet bane.

- *Unge asylansøgere og flygtninge skal sikres adgang til sprogundervisning og anden undervisning*

Såfremt den enkelte asylansøger eller flygtning ikke er sikret undervisningstilbud, er denne heller ikke sikret den adgang til det basale grundlag – sproget – der skal til for at kunne kommunikere med det omgivende samfund og tage socialt del i dette. Sådant deltagelse kan i sig selv være givtigt i forhold til at lære det lokale sprog, men for mange asylansøgere og flygtninge danner det grobund for usikkerhed og lavt selvværd i forhold til omgivelserne ikke at kunne møde dem med en basal beherskelse af det talte sprog, for derefter så at kunne videreudvikle dette i kraft af social deltagelse.

- *Unge asylansøgere og flygtninge bør sikres information om frivilligt arbejde*

Der kan med fordel sikres rammer for at unge nyankomne asylansøgere og flygtninge sikres information om civilsamfundet og mulighederne for frivillighed. Det kan være som en del af et introduktionsprogram i asylregi eller hos sagsbehandleren i kommunen. Det kan med fordel endvidere indgå som curriculum i sprogundervisning for unge som supplement til et arbejdsmarkedsrettet fokus i undervisningen⁹

⁹ Til eksempel og inspiration har Glasgow Clyde College i samarbejde med VSI i Skotland udviklet et undervisningsmateriale om frivillighed som en del af sprogundervisningen for unge asylansøgere og flygtninge. Materialet kan rekvireres gennem Glasgow Clyde College: Anniesland Campus, Hatfield Drive, Glasgow G12 0YE T: 0141 272 9000; Lyn Ma LMa@glasgowclyde.ac.uk.

➤ *Unge asylansøgere og flygtninge skal sikres adgang til social og økonomisk støtte*

Såfremt den enkelte asylansøger eller flygtning ikke er sikret adgang til forskellige former for support, herunder vigtigst økonomisk og socialt, kan det være vanskeligt for vedkommende samlet set at skabe overblik over ikke alene sin nuværende situation, men også selve planlægningen af sin videre tilværelse ud fra et mål og ønske om social inklusion. I en situation, hvor de fleste af hans eller hendes ressourcer (grundet manglende adgang til social support) bruges på at finde hoved og hale i alting i det nye land, eller (grundet manglende adgang til økonomisk support) på blot at søge at sikre sine basale livsbehov, vil der for den enkelte asylansøger eller flygtning typisk ikke være meget overskud tilbage socialt – hverken i forhold til deltagelse i de sociale omgivelser nu og her, eller i forhold til mere langsigtede initiativer i forhold til social inklusion og 'empowerment'.

I mange situationer vil adgangen til henholdsvis social support og anden form for støtte desuden ofte være direkte afhængige af hinanden: i mange europæiske opholdslande er adgang til bolig-mæssig support, økonomisk støtte, samt adgang til undervisningstilbud, noget den enkelte asylansøger/flygtning ikke automatisk er sikret, men skal ansøge om. Er man samtidigt ufortrolig med sproget eller reglerne, og i denne forbindelse ikke har adgang til social support, kan disse ansøgningsprocedurer i sig selv være vanskelige for den enkelte asylansøger/flygtning at gennemføre.

På samme måde hænger social deltagelse og adgang til økonomisk støtte også ofte direkte sammen, i den forstand at selve det for asylansøgeren/flygtningen at have råd til transporten hen til en given social aktivitet i sig selv kan udgøre en betragtelig udgift. Dette er ikke mindst af vigtighed taget i betragtning af, at mange asylcentre i de europæiske lande netop er placeret langt fra urbane centre, ligesom flere lande også opererer med geografisk spredning, når det vedrører flygtninge, som har opnået opholdstilladelse.

➤ *Finansieringsmuligheder for udforskning af muligheder for social inklusion bør sikres*

Asylansøgere og flygtninges deltagelse i frivilligt arbejde er et relativt underbelyst område. Muligheder for at de enkelte medlemslande kan udforske området nærmere i deres respektive lande og regionale kontekster, samt i en komparativ europæisk kontekst, bør støttes gennem fonde og puljer.

De frivillige foreninger og organisationers muligheder for at yde den nedenfor anbefalede støtte i rekrutteringen af – og introduktionen til – unge asylansøgere og flygtninge bør ligeledes sikres ressourcer, blandt andet gennem yderligere projektudvikling

Foreninger og organisationer

- Styrket samarbejde mellem frivillige foreninger anbefales for at udveksle viden og erfaringer om unge asylansøgere og flygtnings deltagelse i frivilligt arbejde. Herved kan følgende former for kendskab udbredes og understøttes: kendskab til målgruppen, til frivilligaktiviteter og til mulighederne for aktivt at anvende disse aktiviteter i arbejdet med unge asylansøgere og flygtnings sociale inklusion
- Frivillige foreninger kan med fordel engagere brobyggere mellem foreningen og unge asylansøgere/flygtninge, som kan indgå i arbejdet med rekruttering og introduktion til foreningen og dens aktiviteter.
- Frivilligforeninger kan målrette deres oplysnings- og rekrutteringsstrategier i forhold til målgruppen, herunder sikre en tilgængelig og gennemsigtig ansøgningsprocedure, hvor en sådan er påkrævet
- For videre praksisorienterede anbefalinger henvises til VSI-projektets praktikerguide til inddragelse af unge asylansøgere og flygtninge (udgivet parallelt med denne rapport): "*Amirs vej som frivillig – Guide til inddragelse af unge asylansøgere og flygtninge i det frivillige arbejde: erfaringer, idéer og gode råd*".

6. ANBEFALINGER TIL ØVRIG LITTERATUR

På engelsk:

- *Asylum seekers and volunteering in Europe: A transnational report based on experiences in Hungary, France and England.* Empowering Asylum Seekers to Integrate (EASI), Development Partnership (DP) (2007):
<http://www.ealingcvs.org.uk/documents/asylum%20seekers%20and%20volunteering%20in%20europe.pdf>
- *INVOLVE: Involvement of third country nationals in volunteering as a means of better integration.* European Volunteer Centre (2006):
<http://www.involve-europe.eu/pdf/INVOLVEreportEN.pdf>
- *A part of society: Refugees and asylum seekers volunteering in the UK – A report based on case studies of ten organisations.* Ruth Wilson & Hannah Lewis. Tandem communications and research (2006):
<http://www.tandem-uk.com/APartofSociety.pdf>
- *Migrant and Ethnic Minority Volunteering (NEM-VOL), Summary – ‘Final report Denmark’: A Transnational Exchange Programme in Austria, Denmark, France, Germany, The Netherlands and United Kingdom in the Framework of the Community Action Programme to Combat Social Exclusion (2002-2006).* Mette Hjære & Erling Koch-Nielsen, The National Volunteer Centre in Denmark (CFSA) (2013):
<http://www.frivillighed.dk/Webnodes/MEM-Vol/515>

For ‘Final report United Kingdom’, se:
http://www.inbas-sozialforschung.de/download/MEM-VOL_final_report_united-kingdom.pdf

For ‘Final report Germany’, se:
http://www.inbas-sozialforschung.de/download/MEM-VOL_summary_germany.pdf

For ‘Final report Austria’, se:
http://www.demokratiezentrum.org/fileadmin/media/pdf/mem_vol_summary.pdf

For ‘Final report The Netherlands’, se:
http://www.iriv-migrations.net/fichiers/Memvol/MEM-VOL_summary_netherlands.pdf?PHPSESSID=aakb3h2qvhdrn9m4kno4v3epa4
- *Indicators of Integration: Final Report.* Alastair Ager & Alison Strang. UK Home Office (2004):
<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110218135832/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/dpr28.pdf>
- *Comparative study on the best practices for the integration of resettled refugees in the EU Member States.* Directorate general for Internal Policies, European parliament (2013):
http://www.emnbelgium.be/sites/default/files/publications/comparative_study_on_the_best_practices_for_the_integration_of_resettled_refugees_in_the_eu_member_states__0.pdf

- *Refugees and Asylum Seekers in Scotland: A Skills and Aspirations Audit*. Scottish Executive and Scottish refugee Council (2004): <http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/47171/0025531.pdf>
- *Navigation guide: Employment issues for refugees and asylum seekers in the UK*. Information Centre about Asylum and refugees (ICAR) (2008): [http://www.icar.org.uk/employmentguide_24_07_2008%20\(2\).pdf](http://www.icar.org.uk/employmentguide_24_07_2008%20(2).pdf)
- *In Search of Normality: Refugee Integration in Scotland – Final Report*. Gareth Mulvey. Scottish Refugee Council (2013): http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_34215_163777062.pdf

På dansk:

- *Etniske minoriteter, frivilligt socialt arbejde og integration: afdækning af muligheder og perspektiver*. Gunvor Christensen & Stine Røn Christensen. Socialforskningsinstituttet (SFI) (2006): <http://www.sfi.dk/Default.aspx?ID=4455&Action=1&NewsId=84&PID=9262>
- *Migrant and Ethnic Minority Volunteering (NEM-VOL), Endelige rapport Danmark: Frivilligt arbejde blandt etniske minoriteter – et europæisk udvekslingsprojekt under Europa Kommissionens handleplan til bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse*. Mette Hjæring & Erling Koch-Nielsen, Center for frivilligt socialt arbejde (CFSA) (2013): <http://www.frivillighed.dk/Webnodes/MEM-Vol/515>
- *Evaluering af initiativ 1 under “Mangfoldigt foreningsdanmark”, slutrapport: Forsøg med rekruttering og fastholdelse af en mangfoldigt sammensat frivilligskare i idræts- og foreningslivet*. Oxford research (2013): <http://www.integrationsviden.dk/demokrati-deltagelse/frivillig-integrationsindsats-1/evaluering-af-initiativ-1-under-mangfoldigt-foreningsdanmark-forsog-med-fastholdelse-og-rekruttering-af-en-mangfoldig-sammensat-frivilligskare-i-idraets-og-foreningslivet/>
- *Den nødvendige frivillighed: frivilligt arbejde og frivillige sociale organisationer i det 21. århundrede*. Michael Wulff. Frydenlund (2013).

7. EFTERORD VED EKSTERN EVALUATOR HUMAN HOUSE

Nærværende rapport er en samlet evaluering af det social-eksperimenterende projekt Volunteering for Social Inclusion (VSI). En udforskende, komparativ undersøgelse af hvilken effekt frivillighed kan have i forhold til unge asylansøgere og flygtninges sociale inklusion i henholdsvis Danmark og Skotland.

Grundet VSI-projektets social-eksperimenterende karakter er evalueringen tilrettelagt som et samarbejde mellem de to interne evaluatore Røde Kors i Danmark, som er projekt-ejere, og British Red Cross, der er projekt-partnere, samt Human House A/S, der har fungeret som sparringspartner og ekstern garant for den interne evaluering.

Det følgende afsnit udgør Human House's redegørelse for VSI-evalueringens design samt overordnede vurdering af rapportens gyldighed.

VSI-projektets særlige karakter

VSI-projektet er et udforskende, hypoteseafprøvende og eksperimenterende projekt, der skal skabe viden og kvalificerede hypoteser om hvilke sammenhænge, der er mellem frivillighed og social inklusion.

Projektet undersøger dels hvilke individuelle kompetencer, motivationer og barrierer unge asylansøgere og flygtninge har i forhold til social inklusion, dels hvilke samfundsmæssige barrierer, der kan gøre sig gældende. Projektet undersøger yderligere, hvordan frivilligt arbejde kan bidrage til at udvikle unge flygtninge og asylansøgere kompetencer og overskride barrierer i forhold til social inklusion.

Evalueringen af projektet har fokus på at opsamle erfaringer og skabe viden, der kan danne grundlag for anbefalinger og videre tiltag. Disse anbefalinger retter sig både i forhold til policy-tiltag og 'next practice' og forhold til at distribuere dem til relevante praktikere, hvilket sker i kraft af en praktikerguide, der er udarbejdet til foreninger og organisationer, og som udgives parallelt med denne rapport.

En grundlæggende udfordring ved at evaluere social-eksperimenterende projekter som VSI er, at man ikke kan foretage en traditionel resultatevaluering gennem operationalisering af på forhånd definerede successmål. Dette er der flere grunde til.

1. For det første er slutmålet om social inklusion tidsmæssigt forskudt i forhold til VSI-projektet.
2. For det andet er det primære succesmål for projektet ikke i sig selv at skabe social inklusion, men at undersøge faktorer, der hindrer eller skaber bevægelse mod øget deltagelse og inklusion.

3. For det tredje er VSI-projektet præget af stor intern heterogenitet, med en forholdsvis lille gruppe af deltagere, der indgår i forskellige sociale og kulturelle sammenhænge i to forskellige lande, der byder på ret forskellige socioøkonomiske betingelser. Der er således en lang række kontekstuelle faktorer, der spiller ind.
4. For det fjerde har VSI-projektet været i konstant udvikling, fordi viden og erfaringer fra projektets del-elementer løbende er blevet integreret og har bidraget til udviklingen af de næste faser og aktiviteter i projektet. Der er altså ikke tale om et endeligt og fastlagt projekt med klare successmål, der bagefter evalueres, men derimod et eksperimenterende projekt med en løbende læring og udvikling.

Således kan VSI-projektet være succesfuldt i forhold til at skabe viden og i forhold til at opnå en række delmål, uden at man i denne sammenhæng direkte kan påvise, at projektet i sig selv som sådan fører til øget social inklusion.

Evalueringsmæssigt kan projektet betegnes som en form for deltagende aktionsforskning¹⁰, dvs. hvor professionelle og unge asylansøgere/ flygtninge inddrages i den løbende udvikling og generering af viden. Dette er særligt tydeligt i det forhold, at VSI-projektet har haft flere runder med frivillige aktiviteter, hvor der løbende er indsamlet viden og erfaringer. Denne rapportes konklusioner er skrevet ud fra de samlede erfaringer, men det primære interviewmateriale stammer fra deltagere fra projektets sidste og mest udviklede fase.

Krav til konsistens og relevans i eksperimenterende udviklingsprojekter

Som skitseret kan et social-eksperimenterende projekt som *Volunteering for Social Inclusion* ikke undersøges ved hjælp af standardmetoder. Da projektet grundlæggende kan forstås som aktionsforskning, benyttes der i overensstemmelse hermed kvalitetskriterier hentet fra aktionsforskningstraditionen. Dette er for at sikre kvaliteten og lødigheden af rapportens konklusioner. I denne tradition er det generelle analytiske krav, at projektet og evalueringen af det skal være både *internt konsistent* og *eksternt relevant*.¹¹

Fordringen om relevans er et pragmatisk kvalitetskriterium. Med relevanskriteriet spørges der til, om projektets indsats og konklusioner er relevante i forhold til det problem, som projektet søger at skabe viden om. På baggrund af rapportens konklusioner (særligt kapitel 3 og 4,) forekommer det overbevisende, at kriteriet om relevans er opfyldt. Rapporten har bibragt ny viden, der er relevant i forhold til at benytte frivillighed som middel til social inklusion.

Kravet til konsistens er det mere 'videnskabelige' kvalitetskrav. Her er fordringen, at der er intern teoretisk og praktisk sammenhæng mellem projektets forskellige dele, herunder evalueringen. Kravet til konsistens i VSI-projektet sikres ved at analysere, om der er sammenhæng mellem de forskellige elementer, f.eks. de konkrete aktiviteter, de bagvedliggende teoretiske antagelser, de anvendte interviewspørgsmål, samt det, der er blevet brugt i dataindsamlingen. Til denne analyse benyttes en såkaldt indsatssteori.

¹⁰ Se fx (Chevalier & Buckles, 2013; Noffke & Somekh, 2005)

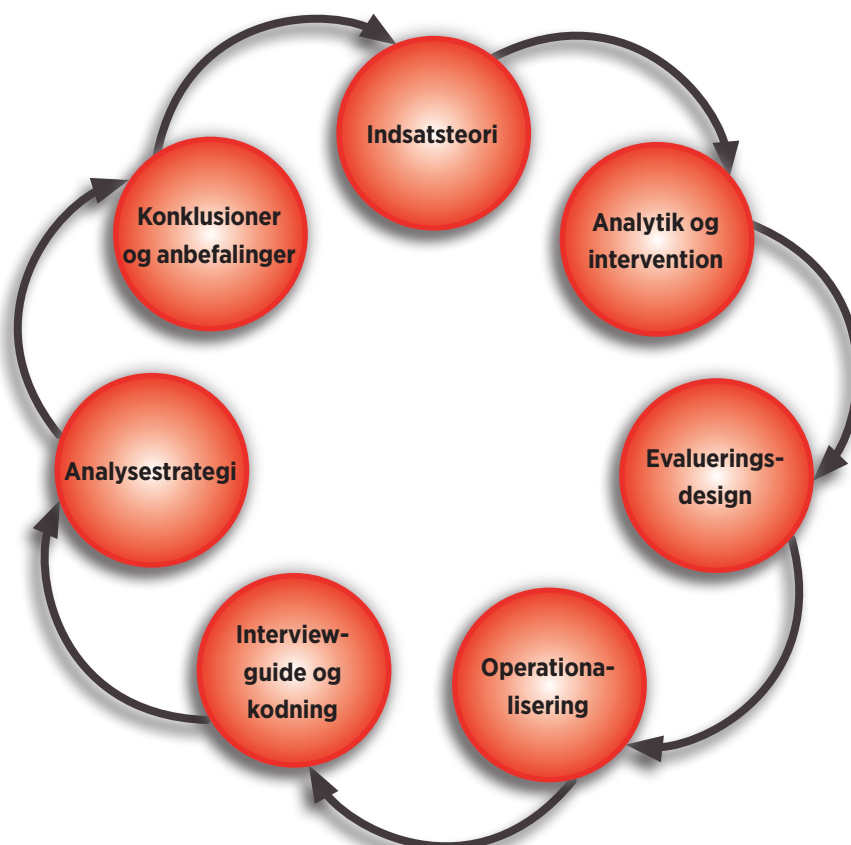
¹¹ Et klassisk referenceværk i feltet er (Argyris & Schön, 1974)

Indsatsteori – en metode til at sikre kvalitet i undersøgelsen af sociale projekter

Projektets indsatsteori kan helt overordnet forstås som en almen model for, hvorledes man grundlæggende kan forstå de sammenhænge, som man ønsker at belyse. VSI-projektet opererer med en såkaldt 'interaktionistisk' indsatsteori. Det betyder eksempelvis, at VSI-projektet forstår bevægelse mod social inklusion som et resultat af interaktioner mellem individet og forskellige samfundsmæssige betingelser.

Eksempelvis er der i rapporten ikke kun fokus på, hvordan individet har særlige kompetencer for social inklusion. Ligeledes er der heller ikke kun fokus på strukturelle barrierer. Tværtimod undersøges det komparativt, hvordan individuelle kompetencer og samfundsmæssige barrierer spiller sammen i forhold til social inklusion. Den væsentlige pointe i denne sammenhæng er, at indsatsteorien benyttes som analytisk værktøj til at sikre rapportens kvalitet ved at undersøge, om der er konsistens mellem projektets dele og de metoder, der er blevet benyttet.

Lidt forenklet kan det repræsenteres i nedenstående model, som synliggør, at alle projektets dele hænger sammen. Pilene symboliserer, at der er en teoretisk konsistens mellem de enkelte dele.

For at dokumentere hvorledes VSI-projektet og dets interne evaluering lever op til kravet om intern konsistens, og dermed de opstillede kvalitetskrav, skitseres det nu, hvordan indsatsteorien - 'interaktionismen' - hænger sammen med projektets øvrige dele.

VSI-projektets analytik og intervention

VSI-projektet forstår social inklusion som et resultat af interaktion mellem individets kompetencer og samfundsmæssige betingelser. Dette ses i projektets centrale begreber om 'deltagelse' og 'empowerment', der netop peger på at social inklusion er et resultat af interaktion mellem individuelle kompetencer og samfundsmæssige betingelser.

Eksempelvis peger konklusionerne dels på, hvorledes de unge asylansøgere/flygtninge har forskellige barrierer og muligheder i Danmark og Skotland, dels på hvordan der på tværs af landene er nogle individuelle kompetencer, som f.eks. sprog og personlig selvtillid, der er nødvendige betingelser for social inklusion. Projektet undersøger derfor konsistent med indsats teorien, hvordan frivilligt arbejde kan være et middel til både at udvikle kompetencer og overskride barrierer for social inklusion.

VSI-projektets evalueringsdesign

Evalueringen er tilrettelagt som en åbent udforskende og hypoteseafprøvende procesevaluering.

Af de skitserede metodologiske grunde, såvel som praktiske omstændigheder, undersøges der som tidligere nævnt ikke social inklusion i sig selv, men i stedet de mere grundlæggende mekanismer og processer, som ligger bag en bevægelse mod social inklusion. Derfor er der som nævnt i rapportens kapitel 1 foretaget en analytisk operationalisering og metodisk skelnen, hvor to sideløbende og interagerende spor undersøges. Dette er i overensstemmelse med den interaktionistiske indsats teori:

- I det ene spor skabes indblik i hvilke sammenhænge, der er mellem deltagelse i frivilligt arbejde og udvikling af kompetencer, som kan føre til øget samfundsmæssig deltagelse og social inklusion
- I det andet spor belyses de eksisterende muligheder og barrierer for frivillig deltagelse, sådan som disse forekommer og opleves set fra målgruppens eget ståsted. Dette gøres ved at tage udgangspunkt i de unge deltageres egne overvejelser og erfaringer

Undersøgelse af effekten af frivillighed: Interview og operationalisering

For at kunne sammenligne udviklingen af kompetencer ved deltagelse i frivilligt arbejde har der været udarbejdet en struktur, der fungerer som en matrix for udforskningen. Her benyttes (som præsenteret i kapitel 1) OECD's nøglekompetencer, som i deres vægtning af menneskers aktive handlen i relation til betingelser er konsistent med indsats teorien.

Brugen af OECD-kompetencerne har en række fordele:

- Det er kompetencer, der kan ses som generelle handleberedskaber, og som analyseres i en kontekst, der har en bredere generel anvendelse (modsat specifikke færdigheder eller evner)
- Det er kompetencer, der kan udvikles, og man kan derfor i projektet undersøge, hvorledes kompetencer udvikles gennem det frivillige arbejde, samt undersøge hvilke manglende kompetencer, der særligt for denne gruppe udgør en hindring for deltagelse i frivilligt arbejde og social inklusion
- Det er kompetencer, der kan sammenlignes på tværs af lande
- Det er kompetencer, som kan anskues som individuelt udviklede ressourcer, der muliggør deltagelse og 'empowerment'

At arbejde med kompetencer som et primært analytisk niveau muliggør at analysere et 'fit', dvs. en sammenligning i forhold til de strukturelle betingelser, og kan kaste lys over eventuelle "gab" mellem individets kompetencer og de strukturelle muligheder. Dette gab kan således forklare manglende social inklusion og pege mod løsninger og anbefalinger – både i forhold til at udvikle individuelle kompetencer og i forhold til at fjerne barrierer på socialt eller samfundsmæssigt niveau.

Interviewguide og kodning

Den interne evaluator og Human House har i fællesskab operationaliseret OECD-kompetencerne i en række af indikatorer, der er særlig relevante i forhold til de unge asylansøgere og flygtninges mulighed for social inklusion. Disse er opstillet i en kompetence-matrix, der har dannet grundlag for den semi-strukturerede spørgeguide. Spørgeguiden er udarbejdet af Røde Kors med sparring og input fra Human House.

Ud fra spørgeguiden har Røde Kors foretaget 23 dybdegående, semistrukturerede kvalitative interview (se rapportens kapitel 1, for yderlige informationer).

Interviewene er efterfølgende bearbejdet og kodet af Røde Kors i forhold til den udarbejdede kompetence-matrix. Human House har haft adgang til det samlede materiale og ved stikprøvekontrol efterprøvet kodningen og sammenholdt denne med rapportens konklusioner. Human house kan på den baggrund konkludere, at der er intern konsistens mellem interviewene, kodningen, og den måde interview-materialet er brugt på i rapporten.

Projektets analysestrategi

Den anvendte analysestrategi er 'interaktionistisk'. Det betyder, at indikatorer vedrørende henholdsvis strukturelle forhold og individuelle kompetencer i projektet analyseres komparativt og 'interaktionistisk' for at se, hvilke sammenhænge, forbindelser og interaktioner, der er på tværs af materialet.

Her er projektets 'heterogenitet', dvs. forskelligartetheden blandt de unge asylsøgere/flygtninge, en analytisk fordel. Dels skal de unge agere under meget forskellige betingelser, dels er der forskellige erfaringer med frivillighed. Disse forskelligheder på tværs af materialet har det gjort det muligt for VSI-projektet at fremanalysere nogle velbegrundede, almene hypoteser om, hvorledes individuelle kompetencer og strukturelle betingelser interagerer på forskellig vis i forhold til en bevægelse mod social inklusion.

Projektets konklusioner og anbefalinger

Konsistent med projektets metodologi skaber rapporten viden og anbefalinger på flere niveauer. Det konkluderes på det individuelle niveau, at frivillighed er kompetenceudviklende i forhold til en bevægelse mod social inklusion. Dernæst konkluderes det, hvorledes en indsats i forhold til frivillige foreninger kan medvirke til at overskride barrierer, og endelig fremhæves det, hvilke strukturelle begrænsninger, der gør sig gældende, samt hvilke tiltag, der kan sættes i værk for at imødegå disse.

Disse konklusioner og anbefalinger, hvor bevægelse mod social inklusion forstås som et balanceret samspil mellem individuelle kompetencer og samfundsmæssige betingelser, er således konsistente med projektets metodologi og indsatssteori.

Konklusion om rapportens videnskabelige status

Som beskrevet lever VSI-projektet generelt op til de opstillede metodologiske kriterier om konsistens og relevans.

VSI-projektet har således konsistens mellem:

Projektets indsatssteori

Social inklusion skal forstås som et interaktivt gensidigt forhold mellem individer og deres kompetencer og de samfundsmæssige betingelser

Projektets analytik og intervention

Der kan være både individuelle og strukturelle begrænsninger for social inklusion. Frivillighed kan være et middel til både at udvikle kompetencer og overskride barrierer for social inklusion

Projektets evalueringsdesign

Unge flygtninge og asylansøgere kompetencer og barrierer i forhold til social inklusion undersøges ved at give dem erfaringer med frivillighed. Derefter afdækkes kompetencer og barrierer gennem kvalitative interview

Projektets analysestrategi

Der er foretaget en analytisk komparativ undersøgelse af, hvorledes kompetencer og barrierer viser sig forskelligt i henholdsvis den danske og skotske kontekst. Analysen kan dermed udtale sig nuanceret og kontekstuel om betydningen af de strukturelle barrierer

Projektets anbefalinger

Projektet indeholder ny viden og anbefalinger både i forhold til overordnede strukturelle barrierer, i forhold til at benytte frivillighed i foreninger som middel til social inklusion, samt i forhold til en forståelse af de unge flygtninge og asylansøgere individuelle kompetencer og barrierer

Opsummering

På baggrund af den ovenstående gennemgang af undersøgelsesmetode, metodologi, resultater og anbefalinger kan Human House konkludere, at der er intern konsistens mellem undersøgelsens forskellige dele, og at den dermed lever op til de samlede kriterier opstillet for intern konsistens og eksterne relevans.

Igennem evalueringsprocessens dele (for-analyse, design, dataindsamling og analyse) har Røde Kors været i løbende dialog med Human House om design, metodologi og metode. Human House har haft adgang til alt datamateriale, som er testet i forhold til rapportens konklusioner. Human House står dermed som ekstern garant for at rapportens hypoteser, metoder, metodologi, konklusioner og anbefalinger er valide i forhold til datagrundlaget.

Udgivet af:

Røde Kors, September 2013

Blegdamsvej 27
2200 København Ø
Danmark
Telefon: +45 35259200

I samarbejde med British Red Cross

Refugee Services
402 Sauchiehall Street
2nd Floor
Glasgow
G2 3JD

Med støtte fra EU

DG Employment, Social Affairs and Inclusion
PROGRESS Programme, Social Policy Ex perimentations

Redaktion:

Birgitte Romme Larsen (forfatter)
Megan Rothnie
May-Britt Vangsgaard Andersen
Mette Norling Schmidt

Tak til projektets referencegrupper:

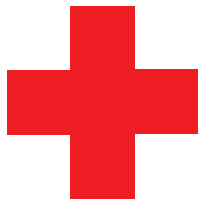
Dansk Flygtningehjælp
Trampolinhuset
Roskilde Festival
Glasgow Clyde College Anniesland Campus
Scottish Guardianship Service
Volunteer Glasgow
Glasgow Council for the Voluntary Sector

Layout:

LanguageWire

Tryk:

Frederiksberg Bogtrykkeri A/S

Kan mere gøres for at styrke unge asylansøgere og flygtnings sociale inklusion i de europæiske samfund? Kan deltagelse i frivilligt arbejde udgøre et redskab i den forbindelse – og hvad skal der til for at bane vej for dette, både praktisk og strukturelt?

I denne rapport undersøges disse spørgsmål, belyst og diskuteret med afsæt i unge asylansøgere og flygtnings egne overvejelser, oplevelser og erfaringer på området.

Rapporten baserer sig på projektet *Volunteering for Social Inclusion (VSI)* – en social-eksperimenterende og komparativ undersøgelse af frivillighed som mulig vej til unge asylansøgere og flygtnings sociale inklusion, udført i et samarbejde mellem Røde Kors i Danmark og British Red Cross i perioden 2011-2013.

I rapporten præsenteres projektets samlede erfaringer og resultater, når det omhandler unge asylansøgere og flygtninge som frivillige i en henholdsvis dansk og skotsk sammenhæng. Denne tematik kastes der i vid udstrækning lys som set fra de unges eget ståsted og perspektiv.

De overordnede muligheder og barrierer, som rapporten peger på, når det vedrører unge asylansøgere og flygtnings sociale inklusion gennem frivilligt arbejde, er relateret til en bredere europæisk kontekst, ligesom rapporten munder ud i en række anbefalinger til såvel EU-institutioner og de enkelte EU-medlemslande.